

Orienteringssaker

1. Rapport fra møte i COCOP 4.-6. mai 2010 i Betlehem
2. Styringsdokument 2010-2012 for Mellomkirkelig råds Midtøstenarbeid
3. Rapport fra Nordisk Økumenisk Idéforum Sigtuna, Sverige, 9.-10.05.2010
4. Delegasjon Australia- Klimaspørsmål og åndelige verdier i det samiske samfunn
5. Rapport fra nettverksmøte i Journees d'Arras, Madrid 25.-29. mai 2010
6. Brev fra UD om Kairosdokumentet
7. Protokoll fra møte i KNs representantskap 4.-5. juni 2010
8. Religionspolitisk utvalg (*vedlagt*)
9. Rapport fra Sjømannskirkens generalforsamling 25.-27. juni 2010 (*vedlagt*)
10. Konferanse om papirløse flyktninger i Norge 31. august 2010 (*vedlagt*)
11. Å være luthersk kirke i dag [redacted]
12. Status Skaperverk og bærekraft [redacted]

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd tar sakene til orientering.

Borg bispedømme, Kirkens Nødhjelp Mellomkirkelig råd

Dato: 02.06.2010

Vår ref: 05/521-23 EHE

Deres ref:

Rapport fra møte i COCOP 2010, 4.-6. 2010 i Betlehem v/ Estrid Hessellund

COCOP: Coordination Committee for Cooperation between The Evangelical Lutheran Church in Jordan and the Holy Land (ELCJHL) and her overseas partners.

Overseas partners:

VELKD, Tyskland (United Evan. Luth. Church of Germany)

BMW, Tyskland (Berliner Missionswerke)

NEK/NMZ, Tyskland (Nord-Elbische Worldmission and Church World Service)

EKD, Tyskland (Evang. Kirche Deutschlands)

FELM, Finland (Finnish Evang. Luth. Mission)

CoS, Sverige (Church of Sweden)

CoN, Norge (Church of Norway)

ELCA, USA (Evang. Luth. Church of US)

Det var representanter til stede fra alle disse samarbeidskirkene, i tillegg til gjester og representanter fra ELCJHL (menigheter, skoler og biskopens kontor).

1. Biskopens rapport

Biskop Munib Younan presenterte sin årsrapport, som ble mottatt med takk og anerkjennelse. (Se vedlegg).

Biskopen nevnte i forbindelse med de aktuelle politiske forhold bl.a.

- *Øst-Jerusalem* som et meget betent spørsmål. Det er kamplinjen mellom to ideologier. Israelerne ser Jerusalem som deres forente, evige hovedstad. Palestinerne framholder Øst-Jerusalem som hovedstad i en framtidig palestinsk stat. Så lenge begge parter nekter å dele byen, vil spenningene i Øst-Jerusalem fortsette.
- *Den israelske settlement-politikk* er fortsatt en hindring for fredssamtalene. Fire måneders frysning av nye settlements omfattet ikke Øst-Jerusalem.
- *Splittelsen mellom palestinske Hamas og Fatah* fortsetter tross vedvarende forhandlinger i Egypt.
- Regional og internasjonal politisk utvikling må til, ellers vil den israelsk-palestinske konflikt aldri bli løst. Det er en kamp mellom dem som tror på fred, basert på rettferdighet, og dem som ikke gjør. *Hvem vinner kampen mellom moderasjon og ekstremisme?* Så lenge det ikke er lagt fram noe rimelig kompromiss, vil ekstremister på begge sider gjøre Midtøsten til en kampplass fortsatt.
- *Palestinske kristne* føler seg ofte alene i verden, men takker Gud for sine internasjonale COCOP-partnere.

Under punktet om lokal økumenisk arbeid fremhevet biskopen problemet med *proselytisme* blant de kristne menigheter i noen lokalsamfunn. Det arbeides med å få til bilaterale avtaler der man anerkjenner hverandre og ikke stjeler medlemmer fra hverandre.

Forholdet til *EKD Stiftungen* i Øst-Jerusalem er fortsatt betent. ELCJHL er anmodet om å betale 70.000 Euro pr år for bruk av Martin Luther Community Development Center – hvilket er helt umulig med den fra før trange økonomiske situasjon.

COCOP-møtet besluttet å be Inken Wöhlbrand sende et brev til EKD (leder av rådet og leder av avdeling for økumeniske relasjoner) og be dem revurdere dette kravet. (brevet er sendt ultimo mai 2010).

2. Kairos-dokumentet

Det palestinske Kairos dokumentet "A Moment of Truth" var satt opp som årets studietema. Det ble presentert av Mitri Raheb og Rif'at Kassis – som begge er medforfattere. Hannah Lehming (Nordelbische Mission) og Robert O. Smith (ELCA) ga hver sin respons. Også andre COCOP-deltakere informerte om reaksjoner i sine land. Videre var det gruppesamtaler, der også medlemmer fra de lokale menighetene var representert.

Noter fra de palestinske innledningene gis her på engelsk:

Mitri Raheb (introduction)

This is not the first document written by the Palestinians – and it will not be the last. It does not mean that it was revealed - "given us from God", but it is spoken from our hearts. We are feeling a dead lock, and we want the church leaders to speak up, based on

a) the political context

Before 1992 there was a strong ecumenical movement. After the Oslo-agreement 1992 the church leaders relaxed. Then came the 2. intifada with violence and islamization. Churches were still silent.

Why action now? The Oslo-coalition and peace process collapsed. The military intifada and political development collapsed. Chance for churches: to offer an alternative, a third way to go.

b) Palestinian Christian context – a movement

New generations are involved – people in their thirties and forties strongly involved.

First document which is really ecumenical – even Baptists involved!

It's a strong signal that it is signed by all important Palestinian Christian organisations. 2000 persons signed it now. Hope on 10.000 pal. Christians by the end of the year. Lots of energy.

The process more important than the document- it's becoming a movement. It's written in Arabic – talking to ourselves (not primarily to people abroad).

c) *Organization*: a desk, a board, an executive committee. Rif'at: head of office. ICB appointed as the centre.

d) Theology

Introduction: why now – the dead lock

- *Faith*: there is a theology supporting the Israeli occupation. We have to rethink! (this is the weaker part of the document, dancing to the tune of western theology).

- *Hope*: is what we do today. We are denouncing the culture of death (the intifada), and announcing the culture of life.

- *Love*: many churches prefer a “non violent apathy”, and some churches abroad call for a “Kairos light”. We want “*creative resistance*”! Who is boycotting who? The Israelis are boycotting us. I cannot drive my Palestine car in Israel! – There will be no “Kairos light!”

Rif'at Kassis

The document made us again a player in the political context. Churches are not sitting on the fence. We broke the defensive attitude.

Got much acceptance from the *muslims and Arabic context*. A muslim group is now working on their “kairos”, connecting to our process.

It's becoming *a movement – a peace movement, a youth movement, a women movement, a secular movement of an occupied people!*

With this document we broke the religious war between Muslims, Christians and some Jews – struggling against occupation, for land and freedom.

Yusef Daher (grec catholic:) International response

So far the document is translated into 10 languages (Dutch, German, French, Swedish, Norwegian...) from English or Arabic. We did not receive any rejections – only disagreements on certain points. It's not translated into Hebrew – nobody asked for it or did it. Some Jewish groups want dialogue, and next week there will be a meeting.

Prepared responses from: Hannah Lehming (NEK/NMZ, Germany), Robert Smidt (ELCA),

Short responses from: Finland (Ulla-Maija), Gustav Ödquist (Sweden), Estrid H. (Norway), Dr Almuth (BMW, Germany).

From the working groups:

1. Make national working groups. Make plans. Identify target groups. Identify activities. Inform the Kairos-desk, Bethlehem, exchange ideas. See web site.
2. What is “creative resistance”? Informed consumer decisions (whether to boycott settlement products), education (long term strategy, peace education in Lutheran schools), theology reflections (need an additional guide).
3. Many misunderstandings: Some people think this is an WCC initiative/document. PIAF gives the Kairos document a wider platform, facilitation. Not more.

3. Kirkens virksomhet (rapporter fra menigheter, skoler og andre prosjekter)

Både biskop Younans rapport og rapportene fra menigheter, skoler og prosjekter (*Ecclisiastical Work/Educational Work*) viser et mangfold av tiltak og aktiviteter. Alle menigheter var bedt om å rapportere på diakonal forståelse og praksis. Noen få menigheter uttrykte den samme diakoniforståelse som ”Diaconia in Context” (LVF 2009) initierer, der bl.a myndiggjøring av et lokalsamfunn til å stå på egne ben og ta ansvar teller mer enn det å være mottakere av humanitær hjelp utenfra.

Skolenes rapporter var preget av bevisst arbeid med holdningsskapende arbeid blant barn og unge: demokrati, fredsbygging, anti-aggresjon og anti-vold, og det å skape jobbmuligheter for å motivere de unge til å bli værende i Palestina.

EEC – The Environment Education Center – er et spesielt program under ELCJHL med fokus på miljøspørsmål og miljøets virkning på det sosiale, kulturelle og økonomiske liv. Programmet fungerer som en egen NGO.

Women Ministry. Kirkens kvinneprogram, som Den norske kirke støtter via OVF-

midler, har kommet godt i gang takket være prosjektleder Ms. Basima Jaraiseh o.a. kvinner i kirken. Det er ønskelig at Ms. Basima er med på hele COCOP-møtet neste år for å kunne gi kontinuerlige innspill, ikke bare avlegge en kort rapport.

4. Økonomi

ELCJHLs regnskap for 2009 og budsjett for 2010 ble lagt frem. Regnskapet viste underskudd på flere felt, spesielt det pastorale og menighetsbyggende (ekklestiastiske) arbeid.

Finanskomiteens kommentarer og forslag ble også lagt frem. Finanskomiteen består av valgte medlemmer fra både ELCJHL og partnere. Den møtes før COCOP-møtet og utarbeider i fellesskap kommentarer og anbefalinger – et tilsynelatende velfungerende system i god ”partnerskapsånd”. Men det er kirken selv (kirkens styre) som har det fulle økonomiske ansvar, ikke COCOP-møtet.

Flere av *finanskomiteens anbefalinger* vil bli tatt med i det videre arbeid, bl.a. ble Mr. Adeeb Muribia bedt om å lage en detaljert plan over nødvendige behov og sende den til COCOP-medlemmene.

Harmonisering av søknads- og rapportrutiner: Arbeidsgruppen som ble nedsatt på forrige COCOP-møte 2009 og ledet av LVF (v/Simangaliso Hove), la frem sine forslag som ble vedtatt av alle COCOP-partnere.

5. Annet

Morgenbønn

Jeg var bedt om å holde morgenbønn onsdag 5. mai. Tok utgangspunkt i skaperverksperspektivet og HUSTAVLEN (på engelsk) ”The Cry From A Wounded Planet”.

Neste møter i COCOP:

2011: 10.-12.5. i Betlehem (finanskomiteen mandag 9.5.)

2012: 6.-10.5. i Amman, Jordan

Søndag 6.5.: gudstjeneste med menigheten

Mandag 7.5. møte i finanskomiteen/eget program for øvrige deltakere

Tirsdag 8.-torsdag 10.5.: COCOP-møte

6. Oppfølging

MKR har på sitt møte 19.-20.mai 2010 vedtatt et styringsdokument 2010-12 (”Mellomkirkelig råd og Midtøsten”) med fokus på Israel og Palestina for denne perioden. Her konkretiseres ulike tiltak, også med henblikk på samarbeidet med ELCJHL.

Med vennlig hilsen

Estrid Hessellund
prosjektleder KUI
Direkte innvalg: 23 08 12 76

Vedlegg: Rapport fra biskop Munib Younan (2010)
Kopi: Kirkens Nødhjelp og Borg bispedømme

Bishop's report for COCOP 2010

Jesus said, "Do not let your hearts be troubled. Trust in God; trust also in me." (John 14:1)

Dear sisters and brothers, our COCOP partners in mission,

We would like to welcome our COCOP partners again to this year's meeting. Last year, we celebrated 170 years of the evangelical mission, 50 years of the royal recognition of our church and 30 years of the Arab Lutheran bishopric. We are thankful that our partners and congregations attended this celebration. And we are also thankful that such celebrations renew a sense of mission and *diakonia* in our church. Again and again, we clearly see the mission and *diakonia* of this church as holistic: ecclesiastical work and educational work are inseparable; and justice and interfaith dialogue together make possible reconciliation and combating extremism. We thank our partners for their strong accompaniment of the ELCJHL.

When I attended the FMEEC general assembly in Beirut, Lebanon, in January, I discovered a new call for our church. Church representatives from Iran, Iraq and Sudan shared their testimonies and asked for our support and help. As I listened I asked myself, "We in Palestine already live in a difficult situation. How can we help?"

Then I realized that not even living in the difficult, unjust situation in Israel-Palestine should prevent us from helping our sisters and brothers in those countries that need our help. Maybe our steadfast faith in the face of trouble can be a source of hope to others. Maybe the lessons from our genuine, collegial relationships with Jews and Muslims are what we can offer.

We cannot let our troubles blind us from seeing our vocation. We have a lot to share with our sisters and brothers. We pledge that we are ready to stand with our sisters and brothers who need our help.

For me, this is what a communion is about. There is no distinction between majority or minority, affluent or poor, oppressed or free. Instead, we are all in communion, called to serve each other. This is an integral part of our mission and prophetic *diakonia*. And I hope we in COCOP, both local and international partners, see this as our shared call to the world, through and with our church. Jesus' words to his disciples to "not let your hearts be troubled" and to believe encourage us for the work ahead.

POLITICAL CONDITIONS

Since the last COCOP meeting until now, many developments have occurred.

1. In July 2009, the Fatah political faction met in Bethlehem. The meeting of Fatah deeply reflected the organization as well as the frustration among the Palestinian people. Eventually, Mr. Mahmoud Abbas, Palestinian Authority President and leader of the Fatah party, won the confidence of his faction.

But there remain strong voices, even within Fatah, that are calling for options in case negotiations fail. Some object to engaging in yet another peace process simply for the sake of the process. Many are impatient for the occupation to end. All want to see the Palestinian people liberated, living in their own state and coexisting in a shared Jerusalem. This is why they developed additional strategies.

2. Currently, East Jerusalem is the battle front between two ideologies. The Israeli ideology sees Jerusalem as its united, eternal capital. The Palestinian ideology promotes East Jerusalem as the capital of the future Palestinian state. In December 2009, the European Union reiterated its position that Jerusalem must be the capital for both states. As long as either side refuses to share the city, the tension in East Jerusalem will continue to rise.

3. The Israeli settlement policy continues to be an obstacle to resumption of peace talks. The Israeli government continues to defend settlement expansion on the basis of "natural growth." Recently, after pressure from the international community, Israel declared a four-month freeze on settlement activity. But the freeze excluded East Jerusalem. Palestinian officials refuse to resume direct or provisional negotiations without a total freeze on *all* settlement activity, including Jerusalem.

4. The siege on Gaza continues. While the Israeli military has allowed certain construction material such as glass to enter Gaza, much more is needed. The reports we receive from Gaza are troubling. Even UN General Secretary Ban Ki Moon, after his recent visit to Gaza, said that the situation in Gaza is intolerable and inhumane.

5. The political division within Palestine remains, despite on-going negotiations between Fatah and Hamas in Egypt.

Last October, under the guidance of Egyptian leaders, negotiators drew up a reconciliation agreement that included dates for presidential and parliamentary elections in the West Bank and the Gaza Strip. PA President Mahmoud Abbas signed the agreement on behalf of Fatah, but Hamas refused to do so. The lingering division continues to provide an excuse for the lack of progress.

6. The issue of family reunification has received increasing attention in the year since the visit of Pope Benedict XVI. Our church is continuously raising the issue with every Israeli official we meet. As I told one staff person in the Israeli prime minister's office, "I do not care so much how you treat us church leaders. My real concern is that our parishioners continue to live in dignity in this country." For families, reunification permits are necessary for living in dignity.

7. If we ignore these regional and international political developments, I fear that the Israeli-Palestinian conflict will not be solved. Of particular concern is, first, that the conflict not be looked upon as a localized spat between two neighbors. Ignoring UN resolutions on the conflict and overlooking its ramifications for peace internationally would be tragic.

Second, I fear that this conflict is becoming a fight between those who believe in peace based on justice and those who do not. Who wins in a battle between moderation and extremism? In such a fight, even the winners are losers. As long as no reasonable compromise is presented, extremists on both sides succeed in making the whole Middle East a battleground for their narrow, fanatic aspirations.

This is where the church, both local and international, has a role. It is up to us to always promote justice, even if in some circles we are criticized for being biased. Those of us in the local church have the further role of inspiring hope in times of despair, trust in times of broken relationships and human rights even when our people are captive to forces of inhumanity.

As I ponder this from my office in Jerusalem, I ask myself if the local and international churches here can work together to bring this change about.

Palestinian Christians sometimes feel alone in the world. A lone voice is audible, like a soloist whose voice is heard over the sound of a whole orchestra. But how much more beautiful is the music of Palestinian Christians when they are accompanied by the voices of their international partners. We thank God for the voices of our COCOP partners, whose song for peace with justice becomes stronger each day.

ECCLESIASTICAL WORK

Highlights of the past year

1. On Oct. 17, 2009, Rev. Ramez Ansara submitted his resignation. I tried my best to convince him otherwise in various pastoral ways, not only from the date of his resignation but for

the previous two years. But he insisted, so the church council accepted his resignation. We pray for him and his family in Finland.

2. Upon consultation with the congregational council of the Evangelical Lutheran Church of Hope in Ramallah and the pastors of the ELCJHL, we decided to call to Rev. Saliba Rishmawi to serve as Hope's pastor. After accepting the call, Pastor Rishmawi was appointed to the position on Dec. 1, 2009, and installed March 17, 2010. Please pray for him and his wife, Raeda.

3. In our November 2009 pastor's meetings at the Dead Sea, we had an extensive discussion on the rights and duties of the pastor.

In order to make the system of compensation for our pastors uniform across the ELCJHL, we developed a set of recommendations. One recommendation was that pastors be paid from the ELCJHL central budget. Another called for raising pastors' salaries, provided their congregations made significant increases in their contributions. Unfortunately, the church council rejected the recommendations because of an existing deficit in the ecclesiastical work budget.

But frankly speaking, if we want to keep our pastors, we must work together to find the means and ways to provide our pastors fair compensation. This is a topic that ought to be discussed at the COCOP meeting.

4. The emigration of Rev. Ansara, as well as other developments in the church, has encouraged our pastors to recommend that the synod enact a regulation in which the church has the right to change the placement of the pastor every 10 years.

5. Because we were unable to get permits for our West Bank ID holders to stay overnight in Israel proper, we did not hold a family retreat last year. Instead, in consultation with the pastors, we decided to hire five buses to take our congregants on a pilgrimage in Tiberias. We were happy that this took place.

Some may question the value of this activity. Because of the separation that results from the Israeli occupation, many ELCJHL members, especially the youth, have never been to the holy places in our country. Pilgrimages to these places gives them a deeper sense of belonging.

6. The youth leadership training program we began last year is going well. The 24 youngsters, ages 14-18, call themselves "Sahiroun" ("we are vigilant" in Arabic). In June they will travel to Amman, Jordan, to meet with youth participants there. We feel this program, which will continue for another two years, is very significant for the future of the church.

7. The work on developing an ecclesiastical court is ongoing. The church council has formed a committee for this work that includes Bishop Younan, Pastor Sani Ibrahim Azar and Rev. Dr. Mitri Raheb; the ELCJHL's legal advisers; Mr. Usama Muallam; and Rev. Dr. Kamal Farah from the Anglican church. The committee's first task is to develop a constitution to present to the relevant authorities. We have met twice and feel we are making good progress. Once established, the ELCJHL ecclesiastical court will concentrate on gender equality, and possible divorce and remarriage as exceptional cases.

8. Since the ELCJHL constitution was developed in 1979 and by-laws improved in 1989, the work of our church has changed. So the synod has asked the church council to update it. The updated constitution will reflect various changes such as validated projects, the centralization and decentralization approach of church administration, COCOP recommendations and the structure of our school system. An updated, modern constitution will help us face challenges in the coming years.

The constitution committee includes Bishop Younan, Rev. Sani Ibrahim Azar, Mr. Rifat Kassis and the ELCJHL legal advisers.

9. The situation of the Evangelical Lutheran Church of the Redeemer (Jerusalem) congregation should be addressed here. The congregation needs encouragement and support in order to continue their witness. They need to feel that the church cares for them and that the church is a source of hope in a hopeless situation. For this reason, the congregation needs a permanent community center and support for their activities.

10. The church council discussed the possibility of providing theological education for more youngsters. The church council also wants to ask some of our parishioners who were educated or who work abroad if they are interested in serving the church. The church council also discussed the possibility of raising funds for ecclesiastical work. The current challenges mean that the ELCJHL mission cannot continue unless more people take up the work of our church.

11. Our vicar, Mr. Ashraf Tannous, has served for two years, one in Ramallah and one in Jerusalem. We are in discussion with the Evangelical Church of Westphalia (EKvW), Germany, the possibility of him continuing his studies in Germany.

International staff update

My office continually gets letters from people who have learned about our church and want to serve in it. We do our best to screen potential volunteers and to find a suitable task for them, but sometimes I do not know what to do. Generally, I prefer that volunteers are sent by our church partners, in order to strengthen our accompaniment relationships.

Following are several volunteers who served in the central office in the past year.

- Last spring, Rev. Bryan Leone worked for three months in my office and assisted with body building at the Martin Luther Community Development Center. Leone is a pastor with the Evangelical Lutheran Church in America in the New England Synod, one of our ELCA companion synods.
- For three months, Rev. Simon Gebs from the Evangelical Reformed Church in Switzerland assisted me in the theological and ecumenical relations.
- Yoann Uehlinger, from Fribourg, Switzerland, assisted in Environmental Education Center for several months in 2009.

There are others who have served in the congregations. Also, we are in dialogue with a church in Wuppertal, Germany, that is interested in sending volunteers.

Young Adults in Global Mission (YAGM)

For a second year, six young people sent by the ELCA are serving for a year in our midst. This year's YAGMs – Anna Johnson, Mary Margaret Powers, Rachel Zarnke, Bethany Sack, Laurie Blank and Greta Steeber – are serving in our congregations, schools and educational office. Mr. Martin Shoffner and his wife, Suzanne, continue to care for them.

I must admit that the YAGM program has been very successful. The young people come with humble spirits, enthusiastic to learn and serve. We look forward to welcoming the third group in August 2010.

Women's Desk (Appendix 1)

Bassimeh Jaraiseh

Work at the Women's Desk is going well. The women's committee is doing a good job of involving the women of the various congregations. The Women's Desk coordinator, Ms. Bassimeh Jaraiseh, and women's committee chairwoman, Ms. Suad Younan, will give you the full picture in her report.

Communication and Advocacy (Appendix 2)

Allison Schmitt

You will get a full report from Ms. Allison Schmitt on the communication office in our church. Allison and I talked extensively and, unfortunately, she will not reapply for the job. We thank her for her work and wish her God's blessings.

International & Ecumenical Relations (Appendix 3)

Rev. Kjell Jonasson

As you well know, Rev. Kjell Jonasson has served the ELCJHL for some time as its ecumenical and international relations officer on a part-time basis while also serving as deputy

executive secretary of the Jerusalem Interchurch Center (JIC). (His report on his ELCJHL work appears in Appendix 3)

After posting the position last year, the Church of Sweden's Middle East desk has sent Rev. Rolf Pearson to be the new ELCJHL ecumenical and international relations officer. Pearson, who lived and worked for many years in Zimbabwe with his family, and who most recently served with the Middle East Council of Churches (MECC) in the Gulf States, began his work in our office in March. His wife, Kerstin, was also called to assist in special laboratory work at AVH. We welcome both of them as coworkers.

Redeemer English-speaking congregation

1. Since the last COCOP meeting, ELCA Global Mission staff conducted an evaluation of the ministry of the ELCJHL's English-speaking congregation. The evaluation was intended, in part, to explore a number of questions: How is the congregation related to other ELCJHL congregations? To whom is its pastor accountable – to congregation's council, to the ELCJHL bishop or to the ELCA-GM Middle East-Europe desk?

ELCA staff and the congregation's council are working together to answer these questions and to clarify what it means for the English-speaking congregation and the ELCJHL to accompany one another.

I hope that we can develop an understanding soon, for the ELCJHL has a deep commitment to the English-speaking congregation.

2. In January 2010, we were surprised when Rev. Mark Holman, pastor of the English-speaking congregation, submitted his resignation more than a year earlier than expected. We wish Rev. Holman and his wife, Marcia, God's blessings and thank them for their ministry in Jerusalem.

3. As Rev. Mark Holman's service ended on April 8, 2010, I asked the ELCA to send a new pastor for the English-speaking congregation. Meanwhile, I discussed the call with Rev. Robert Smith, ELCA Global Mission Continental Desk Director for Europe and the Middle East Middle. My discussions with the congregation's council have been very productive and Rev. Mark Brown, congregation president, has been very helpful and cooperative.

To help fill the vacancy until a replacement arrives around Aug. 31, we have invited Rev. Russell Siler, who was the congregation's pastor from 2003 to 2007, to serve on an interim basis starting June 13. We look forward to having Rev. Siler and his wife, Anne, back in Jerusalem with us. Members of the congregation are filling in until the Silers' arrival.

4. The ELCA has posted the call. The ELCA has posted the opening after revising the job, which is now called "assistant to the ELCJHL bishop and pastor of the English-speaking congregation." We look forward to finding a new pastor.

Ecumenical work

Ecumenical relationships in Jerusalem are interesting and unpredictable. One minute it seems a relationship is developing and the next it is stagnant. But the ELCJHL does its best to promote relationships, for we believe the challenges are vast. Our goal is to witness together with other Christians in spite of the difficulties and obstacles we face. I do not know if we are succeeding, but we will continue the work nevertheless.

It is difficult to believe, but we are noticing indications that proselytizing is being revived. Our pastors are rightly distressed and ask if it is right.

I am afraid that when Christians proselytize each others' members we do not help our members grow spiritually but simply teach them to be mercenaries. Instead, the ELCJHL intends to do its utmost to help its members grow as responsible, loyal Christians.

In regard to ELCJHL relationship with the Anglican Church, I have continuously suggested to my colleague, Bishop Suheil Dawani, that we develop a mutual recognition agreement. The

ELCJHL continues to believe that such agreements are critical for the future of mainline evangelical churches in Jerusalem. I have even suggested that we each select a pastor to begin drafting an agreement. But there is no progress.

Church partnerships

The Church of Scotland

The relationship between ELCJHL and the Church of Scotland goes back to the 1980s. When the moderator of the Church of Scotland visited me last year, I insisted that our relationship be strengthened. So together we developed an agreement, which was presented to and accepted by both executive bodies.

So on March 24, 2010, in a ceremonial service at their church in West Jerusalem, the Rt. Rev. William Hewitt, moderator of the Church of Scotland, and I signed an agreement formalizing the relationship between the churches. With this, the ELCJHL joined the local Anglican church as official partners of the Church of Scotland.

Some ask why a Lutheran and a Presbyterian would become partners. I want to remind readers that in 2006, the ELCJHL signed a joint recognition agreement with six Reformed churches in the Middle East. We are adherents to the 1973 Leuenberg Agreement by virtue of signing the "Amman Declaration Agreement of Full Mutual Recognition of Lutheran and Reformed Churches in the Middle East and North Africa." Formalizing the relationship with the Church of Scotland is very significant for the witness of both churches in this country.

Reformed Church in the U.S. (RCUS)

The general secretary of the Reformed Church in the U.S. contacted me. We met in Beirut in January 2010 and discussed the possibility of an official church-to-church relationship.

Rev. Rolf Pearson, our new ecumenical and international relations officer, is working on it with the RCUS representative before I take it to the church council for approval.

Evangelical Church in Germany (EKD)

A. In October 2009, three years after signing an agreement, the EKD and ELCJHL had their first evaluation of the agreement. The evaluation was under the good leadership of his Grace Bishop Johannes Friedrich. Also attending was COCOP co-chair, OKR Rev. Inken Wolhbrand (VELKD).

Other EKD attendees included OKR Rev. Jens Nieper, Propst Dr. Uwe Gräbe and Rev. Michael Wohlrahe. ELCJHL attendees included Bishop Younan and Rev. Sani Ibrahim Azar. The meetings were frank and sometimes difficult. Our aim is to improve the local relationship. One of the most important things to achieve this goal is improving communication among us.

B. The EKD *Stiftungen* ("Foundation") met in December 2009 and decided that the ELCJHL will pay for the use of the propstei and Martin Luther Community Development Center in the amount of about 70,000 euros per year, starting July 2010.

I had a very productive meeting with Bishop Friedrich, in which we agreed that this payment will not be called "rent" but "contribution." This was confirmed in a letter from Rev. Nieper. In addition, it was agreed that I visit Hanover and discuss the ways and means of raising the contribution of ELCJHL.

As you are aware, the ELCJHL cannot pay the 70,000 euro. So I turn to you, our COCOP partners, seeking constructive suggestions. What can COCOP do to help? What can the EKD, as a full member of COCOP, do to help? I believe this issue deserves urgent attention, for I do not want July 2010 to come and conflict to arise with the *Stiftungen*.

C. In February 2010, Rev. Nieper and Rev. Wohlbrand and I had a very constructive meeting at which the ELCJHL presented some ideas. This shows that the ELCJHL is interested in contributing in positive, creative ways. We plan to discuss these ideas further.

D. For the Middle East Pastor's Conference in Jerusalem in March 2010, Propst Uwe Gräbe asked Rev. Sani Ibrahim Azar to preach the opening sermon and asked me to give a word of greeting. In my greeting, I thanked these partners for their important work in German-speaking congregations in the Middle East. I also encourage the EKD to continue following their German members into various Middle East countries and said that the ELCJHL, as the local church, is ready to assist whenever asked.

E. I am also happy to see the relationship developing between the German-speaking and Arabic-speaking congregations of our Church of the Good Shepherd in Amman, Jordan. Because the German-speaking congregation is currently without a pastor, we have offered to help if needed.

Fellowship of the Middle East Evangelical Churches (FMEEC)

FMEEC held its general assembly in Beirut, Lebanon, Jan 11-14, 2010, under the theme, "And we are his home if we hold firm the confidence and the pride that belong to hope" (Hebrews 3:6).

It was the first meeting of the general assembly held in Lebanon since the end of its civil war. We met there in order to strengthen the evangelical witness in Lebanon.

It was a successful assembly, with many achievements:

1. Unanimous endorsement of the ordination of women as pastors, upon the recommendation of the theological committee.
2. The return of the Anglican Church to FMEEC, after a six-year absence.
3. The acceptance of the synod of Iraq into membership.
4. The allocating of one seat in the general assembly to each of the three evangelical churches in Iran: the Persian Evangelical Church, the Syrian Evangelical Church and the Armenian Evangelical Church. (Formerly Iranian churches had only two seats.)
5. The election of a new president, Rev. Dr. Andria Zaki, from Egypt, because my term as president had come to an end.
6. The extension of the post of the general secretary, Ms. Rosangela Jarjour, for another term.

At the conclusion of the assembly, the ELCJHL celebrated the Eucharist with other FMEEC churches, which was the first televised joint celebration since the 2006 mutual recognition agreement in Amman.

I would like to assure you that the FMEEC will continue to be the home of the local mainline evangelical churches in the Middle East. There is no intention whatsoever to take the place of MECC. It is FMEEC's intention to help revive the MECC:

Middle East Council of Churches (MECC)

I became one of the four presidents of the Middle East Council of Churches in April 2010. It is my belief an early general assembly, preferably in the beginning of 2011, may solve the crisis we are in.

At the FMEEC general assembly in January 2010, representatives of evangelical churches gathered there discussed the MECC and are convinced that this ecumenical forum where the four families of churches meet should be revived. We agreed that, since the MECC is an evangelical initiative, we should make every effort for it to succeed. We are happy that Rev. Dr. Habib Badr is trying to find creative ways to revive it. The meeting with the partners last fall was promising. But, after all, it is the member churches of MECC that have to commit themselves to ownership, a new ecumenical vision and sustainable finances.

We received a report from the MECC task force in which emphasis was given to ownership, leadership and identity. We also discussed the necessity of having an external professional developing a strategy plan. We agreed that this plan should also go to the member churches and the executive committee and be endorsed by the assembly in 2011.

Rev. Dr. Habib Badr explained the financial situation of the MECC. We are glad that some member churches are doing their part to sustain the organization. But because we need to raise U.S. \$300,000 by the end of June 2010, we urge each of the four families of churches to contribute U.S. \$75,000.

Rev. Dr. Badr also presented two ideas for reviving the MECC:

1. That the staff be reduced by 15 or more in order to ensure the financial future of the MECC.

2. That senior staff fundraise for their own programs. The executive committee accepted this proposal provided that fundraising methods:

- occur in accordance with a unified procedure manual;
- are transparent;
- require copies of fundraising correspondence to the general secretary;
- are carried out with a holistic plan to be presented to the executive committee;
- require that every penny be accounted for in the budget and the audit report.

The executive committee also reached a consensus that the general assembly will be held prior to Feb. 15, 2011. An assembly preparatory committee was created and will report to the executive committee in September 2010 in Damascus, Syria. The church of Cyprus is ready to host and contribute considerably to the general assembly.

These are serious developments that show that the MECC is moving in a positive direction.

Palestine Israel Ecumenical Forum (PIEF)

1. The Palestine Israel Ecumenical Forum met in Bethlehem in December 2009. At this meeting, PIEF joined a local Palestinian Christian initiative in launching the Kairos Palestine document. Three days later, the Patriarchs and Heads of Local Christian Churches in Jerusalem, of which I am one, submitted a letter supporting this initiative, expressing our hope that it will foster justice, peace and reconciliation. While we disagreed about certain points in the document, we Heads of Churches gave it our support because of its main motifs of love, hope and faith, and its call to see the image of God in the other – all points that are important to emphasize at this juncture in history.

As you well know, the Kairos Palestine document generated intense discussion locally and internationally. Some media outlets and others singled out some of the Heads of Churches for criticism, missing the document's core message and focusing on marginal issues.

2. In more general terms, PIEF has developed ideas to:

- call upon our governments to reinstate UNRWA's financial authority so that it can serve the displaced refugee populations;
- call on our governments to pressure Israel to lift the blockade on Gaza immediately so that life can return to normal.
- press for resumption of peace talks based on U.N. resolutions and within the framework of international law, so that a lasting and just settlement can be reached.

PIEF priority is to strengthen Palestinian Christianity to ensure its continuation in the future, with the World Council of Churches and its member churches as resources.

ACT Alliance

Just few months ago, we received confirmation that the ELCJHL, in spite of being a small church with humble resources, was accepted as a full member in ACT Alliance. ACT Alliance, a merger of ACT International and ACT Development, aims to help churches and related organization better respond to emergencies, collaborate in development work and provide a shared voice for advocacy.

ACT Alliance was incorporated Jan. 1, 2010, and has 30,000 people working in 125 countries. ACT raises approximately \$1.5 billion each year for its work for a just world.

It was my honor to preside over the local celebration of ACT Alliance's launch on March 24, 2010, at Augusta Victoria Hospital. This occasion was celebrated the same day at ACT Alliance's headquarters in Geneva, Switzerland, and all over the world.

ACT Palestine Forum (APF) is the local expression of ACT Alliance. One of its inaugural activities was to respond to the crisis in Gaza as a result of Israel's "Operation Cast Lead," Dec. 27, 2008 – Jan. 18, 2009.

ACT Alliance/APF sought to alleviate the suffering caused by the conflict, as well as the day-to-day consequences of arbitrary measures like border closures imposed by Israel that severely limited movement for Gazans and access for humanitarian organizations that sought to help them. An appeal by ACT for humanitarian relief in Gaza and the rest of Palestine raised approximately U.S. \$5 million.

ACT Alliance/APF implemented the following programs:

- short-term emergency support to vulnerable families.
- short-term emergency support to health sector.
- psycho-social intervention.
- food security support.

APF members, including ELCJHL, DSPR, LWF, IOCC, EJ-YMCA, DCA, CA and NCA, meet at least once a month to discuss and follow up emergency issues in Palestine.

Interreligious work

Our church has become an authority on interfaith dialogue in this country and the Middle East. We get many invitations for speaking engagements. Our advice is sought by many dialogue partners. Many of our pastors and laity attend conferences and consultations on dialogue, both locally and internationally. Our education program staff and students are also involved.

This gives me satisfaction that it is not only the bishop who believes in interfaith dialogue but the whole church. However, I will limit my remarks here to what I, as the bishop of this church, have humbly tried to achieve.

1. Representing the ELCJHL, I was invited to speak at "A Common Word Between Us and You: A Global Agenda for Change," at Georgetown University in Washington, D.C., Oct. 6-8, 2009.

Sponsored by the sponsored by Georgetown University and the Price Alwaleed Bin Talal Center for Muslim-Christian Understanding and the Royal Aal al-Bayt Institute for Islamic Thought, this was the fourth major conference on the 2007 "A Common Word Between Us and You." This conference focused on practical and actionable projects to assure peace and harmony between Muslims and Christians globally.

In the limited time I had I presented these ideas:

- Because loving God and loving the neighbor are values central to both Christianity and Islam, Christians and Muslims should join forces to address issues such as poverty, diseases such as malaria and HIV/AIDS, climate change, food security and justice.
- Christians and Muslims can work together to fight extremism in the Middle East and the whole world.
- Christians and Muslims can we work together to find a way that Jerusalem can be shared among the three faiths and two nations.

The conference allowed me to dialogue not only with Muslims and Jews but also with some representatives of the evangelical right.

2. Our church stood with Malaysian churches when the Malaysian parliament recently passed a law prohibiting Christians from using "Allah," the Arabic word for God, in their worship

services. I told Mr. Anwar Ibrahim, leader of the opposition party and former Malaysian prime minister, that we Arab Christians had been praying to the "Triune Allah" 600 years before Islam came into being. I told him that Malaysian Christians should be as free to use the world Allah as I am.

I believe the churches in Malaysia need our strong support in this respect. The ELCJHL will spare no effort to defend freedom of religion wherever we are asked, whether in our country or another.

3. More and more, discussions on "mission" in the Arab or Muslim world are taking place. This is because some Muslim or Christian believers are making the Middle East a battlefield, Christian missionaries and Muslim Da'wa missionaries competing for converts. I believe the ELCJHL may have a role to play in preventing this problem from growing.

4. I was one of the keynote speakers for the Lutheran World Federation's "Consultation on Interfaith Diapraxis: Building Communities of Solidarity and Mutual Interest Across Faith Boundaries," in Dhaka, Bangladesh, in September 2009

Council of Religious Institutions in the Holy Land (CRIHL)

The work of the Council of Religious Institutions in the Holy Land continues in spite of the difficult political situation. All of us feel that there is a great deal to be gained by meeting.

1. One of our most important projects is to monitor Israeli and Palestinian textbooks, a project that was launched in August 2009.

Under the leadership of Prof. Bruce Wexler, Yale University, the research team is made up of Palestinians, Israelis, Jews, Christians and Muslims. The goal is to review religion, history, civics and geography textbooks used in Israeli and Palestinian schools, looking for instances in which the other group is misrepresented. The group is currently looking at 140 Palestinian textbooks and 560 Israeli textbooks. They anticipate submitting the results of their study to CRIHL at the end of this year. The council will then follow up with the appropriate people at the Palestinian and Israeli education ministries.

The council is very excited about this project. I believe that this is a major step toward a peaceful future, for much mutual animosity can be overcome if both nations' textbooks describe each other objectively.

2. CRIHL has not yet been able to discuss the issue of Jerusalem because of its sensitivity. Recently, our coordinator, Canon Dr. Trond Bakkevig, offered these ideas to begin that discussion:

- that CRIHL develop a paper on Jerusalem, explaining its significance for the three religions and the two nations.
- that the paper include points of agreement and disagreement, including the political, polarized points of views on Jerusalem.
- that the paper will provide a basis of dialogue in CRIHL.

I am glad to report that all parties, including the Jewish rabbis, have accepted his proposal and we have begun this difficult work.

I hope that CRIHL continues to be a blessing for our people. We religious leaders know very well that we cannot bring justice and peace to the Middle East. But justice and peace will not come without us.

This is why our work starts from now – not only when politicians sign agreements.

International partner relations

1. The ELCA Bishop's Academy 2 took place last November-December 2009. They followed a modified program from the Bishop's Academy 1 the previous January. However, the second group of bishops had more time in our schools and congregations.

2. Twelve bishops of the Church of Norway visited Jordan, Palestine and Israel on Jan 25-Feb. 1, 2010, for the Norwegian Bishop's Conference. This visit was very meaningful for us. In addition to their interest in peace and justice and interfaith dialogue, their major concern was how they can help the ministries of the ELCJHL.

3. Fourteen bishops of the Church of Sweden came to visit the ELCJHL for the Swedish Bishop's Conference, April 4-16, 2010, under the leadership of his grace Archbishop Anders Wejryd. Their itinerary was similar to that of the Norwegian bishops, including meetings with high-ranking leaders in three countries. They also asked how their church can accompany the ELCJHL. Their excellent visit ended, unfortunately, with some of them stranded in Europe because of volcanic ash from Iceland.

4. His grace Bishop Dr. Johannes Friedrich also made an official visit to our church for Christmas. Bavarian television did a live broadcast of the Christmas service from Christmas Lutheran Church in Bethlehem. This was very important for sustaining the good relations our church enjoys with churches in Germany. Bishop Friedrich and I also used the opportunity to discuss future cooperation.

5. Rev. Alfred Buss, president of the Evangelical Church of Westphalia (EKvW), made an official visit in October 2009. He worshipped with us at Christmas Lutheran Church for our Thanksgiving Sunday on Oct. 4. Later, he hosted a reception for Palestinian Authority dignitaries at Dar Annadwa in Bethlehem. Followed by this visit, Pastor Sani Ibrahim Azar attended the assembly of Rev. Buss's church in Westphalia and discussed our mutual agreement.

Rev. Dr. Gerhard Dunker also visited our school in Ramallah and our congregation in Jerusalem. We discussed future cooperation, both to support ecclesiastical work and to educate new pastors.

6. Dr. Nikolaus Schneider, president of the Church of Rhineland (EKiR), along with his senior staff, visited our church in October. We had good discussion on interfaith dialogue and the role of our church.

EDUCATIONAL WORK

1. The leadership training course for 18 of our teachers and employees provided by the firm, "Infinite Excellence," continues to be a focus in our educational work.

One task that we are concentrating on right now is seeking accreditation for our schools. If we succeed, standards for our schools will be raised and our graduates will have the valuable opportunity to continue their studies at an ELCA university.

Dr. Charlie Haddad, Dr. Rod Schofield, a representative from the ELCA higher education department and I are at the stage of assessment and evaluation in this negotiation process.

2. In August 2009, the church council decided to transfer Mr. Salameh Bishara from being the principal of the Lutheran School of Beit Sahour to the office of the director of education. Mr. Bishara will be the coordinator for the new Resource and Curriculum Development and Information Center.

3. Upon deciding to transfer Mr. Bishara, the church council posted the job opening and appointed a committee to interview candidates and give a recommendation to the church council. So far, we have not found a candidate for this job. On April 23, the church council decided to repost the vacancy. It is our aim to appoint a new principal by Aug. 1, 2010.

4. Dr. Georg Dürr's six-year term as Talitha Kumi principal has ended. The BMW posted the vacancy in consultation with BVA. The ELCJHL insisted that our Director of Education, Dr. Charlie Haddad, be on the search committee. Dr. Haddad attended interviews and gave some important remarks. Rev. Dr. Almut Nothnagle wrote that the BMW discussed those remarks with the candidate and the mission board. As they found him responsive about dealing with the concerns raised, they appointed Mr. Rolf Lindeman as Talitha Kumi principal starting Aug. 1,

2010. Dr. Haddad will share his concerns with the ELSB when appointment goes to them for confirmation.

5. Because Rev. Sani Ibrahim Azar attends the annual *Jerusalemsverein* celebration, we have asked him to raise the issue of Talitha Kumi School with the board as well as with BMW Director Mr. Eckhard Zipser. The issue is that we are at a point where the ELCJHL and BMW must have a written agreement on Talitha Kumi. Frankly speaking, if we do not hammer out an agreement, we are afraid that the "policy of separation" that we are observing locally will affect the school. Our question is what it means to say that Talitha Kumi is part of ELCJHL educational work. Perhaps we have different points of views that need to be discussed and resolved. I propose that the chairman of the *Jerusalemsverein*, Bishop Dr. Hans Jürgen Abromeit, chair such a negotiation between the ELCJHL and BMW. I am not trying to create a conflict but am reflecting what all feel in the ELCJHL. Truth in love is essential to building a solid relationship between the ELCJHL and BMW. We began such a dialogue in November 2009 in the ELCJHL-BMW follow-up committee. What we seek is a solid, close relationship that will allow us to implement our shared goals while sharing responsibility for the school.

6. In regard to the proposed Martin Luther School, the ELCJHL sent a four-point proposal to the *Jerusalem-Stiftung* in December 2009. Our proposal is that the ELCJHL create in the Martin Luther Community Development Center:

1. a nursing school with special emphasis on geriatrics.
2. a ministry for hearing/speech impaired people.
3. the (existing) elderly care center
4. a kindergarten that integrates hearing/speech-impaired and non-impaired children

The Martin Luther School committee, which includes EKD representative Ms. Anja Werth, were presented a feasibility study for the proposal from Dr. Tawfiq Naser, chief executive officer of Augusta Victoria Hospital. We recently learned that the German representative officer in Ramallah has an interest in our proposed project. The ELCJHL met with OKR Jens Nieper and Mr. Georg Shlaudarff and agreed to develop a feasible, accountable concept. We are thankful for all those within the EKD and the German representative office for their cooperation and interest in this vital ministry.

7. The bid for the new school in Ramallah is set to conclude soon and we hope to lay the foundation stone for it soon. We are very thankful to the European Union for a grant for the project, awarded through the Palestinian Authority Ministry of Finance. We thank the Ministry of Education for their follow-up with the project.

8. As you are well aware, we established Dar al-Kalima College some years ago. Thus far funds have been granted to build the skeleton of the college but none has been found to finish the interior.

To make a long story short, in consultation with representatives of Dar al-Kalima College, Bright Stars of Bethlehem, ELCA Global Mission and the ELCA Mission Investment Fund, the ELCJHL church council has authorized us to seek a loan of U.S. \$1 million ELCA Mission Investment Fund (MIF). We are grateful that the MIF, which usually makes loans to ELCA congregations, approved this church-to-church loan outside the United States.

Some would ask, as have church council members asked, if this loan will be a liability against ELCJHL finance. I assure you that this is not a liability of the ELCJHL, for representatives of Bright Stars of Bethlehem have assured us that they will raise the funds in the coming years and pay back the loan.

9. Dr. Rod Schofield, ELCA education liaison to the ELCJHL, has met with all our local school committees and evaluated their work. He has submitted his findings in a report to the church council and the ELSB. The report will be discussed and will be followed up by the responsible bodies. We thank Dr. Schofield for his loyalty and fervor.

Financial update

1. In its January 2010 session, the ELCJHL synod adopted the annual budget. They did so, however, after registering concern about the deficit in the ecclesiastical work account. This concern is also mine – that funds for ecclesiastical work are decreasing. We are trying to find creative ways to find funds, for a limitation on funds will limit our ecclesiastical work. I feel that I have exhausted my ideas for how to raise funds, so I invite COCOP partners to help us consider where to find funds for ecclesiastical work.

This is a crucial point now, when we had planned to hire more church workers for evangelical education and religious education in schools. We had hoped to improve human resources in church work, for I have observed that we cannot work in the old, traditional way.

It is also our hope to develop a confirmation joint book as well as organize the church registration in our congregations. None of these cannot be done without funding.

2. In accordance with COCOP recommendations, Lutheran World Federation representatives led the process of unifying application and reporting forms. This past February, Mr. Jen Schep, Ms. Simangaliso Howe, Mr. Lars Hofgren, Mr. George Awad, Mr. Adeeb Mreibe and Dr. Charlie Haddad met and finalized the process. I believe they have a report to submit. I hope that ELCJHL and COCOP partners may follow their lead. In addition, the committee also recommends employing a project monitoring and evaluation officer.

3. The policy and procedure manual (in Arabic) has been finalized and approved by the church council. It will be distributed to the appropriate people soon.

4. The ELCJHL Finance Office is changing its practices to conform to IFRS for mapping and screening. This means that:

- Fixed assets in each building are being registered and catalogued.
- All educational institutions will follow IFRS.
- The congregational budget will be implementing IFRS standards this year.

We are doing our best to move forward with recommendations, finding creative ways to promote participation and ownership in the process.

ELCJHL retirement pension scheme

Our pension and severance plan is healthy, for which we are thankful. Some highlights related to this work include:

- The church council created a Board of Trustees for the plan.
- The scheme will be audited separately.
- We are in the process of distributing the terms of benefits to all our employees.
- The pension and severance plan is an independent plan, with all interests and benefits solely for the plan.

We are thankful that David Adams, seconded by the ELCA, continues to advise us on the plan.

Building projects

The Baptism Site

After a year of submitting and resubmitting site plans, the Jordanian Royal Committee for the Baptismal Site has finally accepted our plans for the construction of a church on our plot of land. Now we are developing detailed blueprints and seeking funding for this noble project. Once we get the blueprints, we set a day for laying the foundation stone. We hope that some of our COCOP partners will be present at that event.

The Baptism Site Committee consists of Bishop Younan, Rev. Sani Ibrahim Azar, Rev. Samer Azar, Mr. Sani Kasabreh and our architect, Mr. Nabil Qsuos.

We thank the Church of Finland for their generous contribution of € 50,000 for this project, particularly his grace, the Archbishop Jukka Paarma. We pray for God's blessings for Archbishop Paarma and his family upon his retirement in June 2010.

The Housing Project

I would like to start with a positive note and say that we are grateful for the members of the Housing Advisory Committee, chaired by Ms. Margareta Grape, for their endless efforts and long-lasting patience in implementing the housing project. Their zeal and fervor is an inspiration to all of us.

We are at the stage of asking the legal advisor, Nihad Irsheid, to follow up on all the technical and legal details that will allow the project to progress. Archbishop Anders Wejryd, Ms. Grape and I met with Jerusalem's deputy mayor, Ms. Naomi Tsur. We hope that has had a positive effect on the project.

We are also grateful to the Evangelical Lutheran Church in Finland (ELCF) for their U.S. \$1 million grant and for the Finnish Evangelical Lutheran Mission's help in securing it. Our members are impatient to see this project realized.

CONCLUSION

I stand here before you knowing that the challenges are big, but also trusting that the Risen Lord will never abandon us. Yes, there is hopelessness and despair. Yes, the political situation is growing more difficult. But one thing is significant – that all of us believe that we are called for mission and prophetic *diakonia*. This call revives hope in us that we can impart to our congregants, encouraging them and us. "We are hard pressed on every side; but not crushed; perplexed, but not in despair; persecuted, but not abandoned; struck down, but not destroyed. We always carry around in our body the death of Jesus, so that the life of Jesus may also be revealed in our body" (2 Corinthians 4:8-10).

I can also say that the work we are doing cannot bear fruit if we are not united and cooperative. The work of this church is not ours but the Lord's. I openly thank the synod, the church council, the synod president, the pastors, the congregation councils, the school district, the principals, the teachers, the Jerusalem staff, our expatriate workers and all international COCOP partners. The success of the ELCJHL is because of all of these.

May Christ continue to give you all wisdom, strength and fervor in order to continue to believe in our call and vividly witness to the Lord Jesus Christ, who is to be praised forever.

May God bless you.

+Bishop Dr. Munib A. Younan

Jerusalem, May 2010

MELLOMKIRKELIG RÅD OG MIDTØSTEN

STYRINGSDOKUMENT 2010-12

(Vedtatt av Mellomkirkelig råd 20. mai 2010)

Innledning

Kirkemøtet i 2008 erkjente at Den norske kirke - som del av Kristi legeme på jord - er knyttet sammen med kirkene i Midtøsten¹: Når ett lem lider, lider vi med. Kirkemøtet ber oss ta vår del av ansvaret for situasjonen i Midtøsten. MKR ønsker en bred tilnærming til utfordringene i Midtøsten - med oppmerksomheten også rettet mot ulike minoriteter, både religiøse, politiske og andre typer.

Fokus på Israel og Det palestinske området

MKR ønsker særlig å fokusere på situasjonen i Israel og Det palestinske området på grunn av den kirkehistoriske tilknytningen til landet, og fordi Bibelen, vår jødiske arv og kristne teologi trekkes inn på begge sider i konflikten. Dette gjør at vi som kirke har et særlig ansvar for å formidle et sant bilde av hva som skjer, å reflektere over hvorledes de bibelske tekster skal forstås i dag, og ikke minst å styrke våre trossøskens kristne vitnesbyrd om fred og forsoning.

Videre er situasjonen i Israel og Det palestinske området sentral for å forstå den politiske situasjonen i de andre landene i Midtøsten. Dette problemkomplekset er en underliggende og iblant manifest årsak til ustabiliteten i hele regionen, samtidig som internasjonale forhold selvsagt også kompliserer den israelsk-palestinske konflikten. MKR vil derfor prioritere denne delen av Midtøsten de nærmeste par årene på bakgrunn av signalene fra Kirkemøtet i 2008.

Vi har et ansvar for å forsøke å forstå og utfordre de ulike parters rolle i konfliktene i regionen. Alles grunnleggende rettigheter må forsvares. Dette innebærer et ansvar for å kritisere illegitim bruk av vold og brudd på menneskerettighetene begått av de ulike partene, både palestinske og israelske myndigheter og aktører.

Samtidig som vi anerkjenner staten Israel og respekterer det jødiske folks rett til eget land, vil vi understreke at Israel i dag er en okkupasjonsmakt som, i strid med FN og internasjonale avtaler, bidrar til at palestineres menneskerettigheter ikke ivaretas. Dette gir oss et særlig ansvar for å fokusere på situasjonen for palestinere. Den norske kirke har en samarbeidsavtale med Den evangelisk lutherske kirke i Jordan og Det hellige land (ELCJHL), noe som også forplikter oss til solidaritet og nær kontakt med de palestinske kristne.

Den aktuelle situasjonen gir særlige utfordringer. Det internasjonale samfunnet arbeider for å følge opp tidligere inngåtte avtaler om å etablere en to-statsløsning i Israel og Det palestinske området. Forhåpentligvis vil dette skje i løpet av de par nærmeste årene. Det er bred enighet om at norsk utenrikspolitikk skal bidra til å bygge en stabil og selvstendig palestinsk stat gjennom å styrke institusjoner og bygge det sivile samfunn. MKR støtter denne linjen ved å bidra til å styrke den lutherske kirken og dens diakonale institusjoner. Det er svært viktig å bidra til at kristne ikke emigrerer, men blir værende i sine hjem - som vitnesbyrd om troen og som ressurser for samfunnene de er en del av. Vårt religionsdialogiske engasjement er også begrunnet i troen på at de religiøse institusjonene er en viktig del av det sivile samfunn i

¹ Med Midtøsten mener vi her Israel, Det palestinske området, Egypt, Jordan, Libanon, Syria og Irak.

regionen, og at de spiller en sentral rolle i forsonings- og fredsarbeid. MKR ønsker å identifisere og styrke kontakten med fredsskapende miljøer blant både israelere og palestinere.

MKR vil støtte tiltak som legger press på Israel, for umiddelbart å oppheve blokaden av Gaza for å hindre at den menneskelige tragedien der fortsetter. Vi vil også arbeide for en stans i israelsk bosetning på okkuperte områder. MKR ønsker å ha et særlig fokus på den dramatiske situasjonen i Øst-Jerusalem. Vårt utgangspunkt er at Israel, som alle andre land, må forventes å rette seg etter internasjonal rett.

Kairotdokumentet fra palestinske kristne som kom i desember 2009, er et sterkt kall til oss om å tale sannferdig om den israelske okkupasjonen, og til å gå sammen med dem i arbeidet for å formidle evangeliets budskap om fred og forsoning. De ber oss særlig om å hindre at de bibelske tekster misbrukes til å forsvare urett, men heller understreke Guds levende ord som kilde til liv og rettferdighet for alle Guds barn.

Kirkemøtet i 2008 understreket at det er ”dei kristne i Midtausten sin situasjon og deira vitnemål til oss som er utgangspunkt for kva vi som kyrkje i nord skal gjere saman med dei”. Kairotdokumentet er tydelig på at det mest akutte nå er å få en slutt på den israelske okkupasjonen. De palestinske kristne fordømmer all bruk av vold og terror fra alle parter, og deres våpen i kampen for rettferdighet er det kristne kjærlighetsbudskapet. Vi utfordres av Kairotdokumentet til å stå sammen med dem og ta vår del av ansvaret for å fremme en rettferdig fred.

Fokus på kirkenes rolle i Midtøsten

MKR vil prioritere å ha et fokus på Midtøstens kristne kirker. En av grunnene til det er at en støtte til disse gruppene har en positiv betydning for regionen generelt.

For det *første* har kristne på grunn av ulike konflikter i området, ustabile økonomiske og politiske forhold kommet i en krevende situasjon. Ekstrem islam og jødedom bidrar også til dette. Dette fører blant annet til en økende og alarmerende emigrasjon av kristne fra Midtøsten. Når Midtøstens kristne velger å forlate området, blir også samfunnet mindre heterogent. En støtte til kristne kan være en støtte til et flerkulturelt og pluralistisk samfunn som tjener hele regionen.

For det *andre* spiller kristne en viktig rolle for fred og forsoning. De kristne er ikke noen ensartet gruppe, og kristne har tidvis spilt en problematisk rolle i Midtøsten, blant annet i Libanon. Til tross for dette representerer kristne ofte moderate krefter og demokratiske, pluralistiske verdier – og utgjør således en viktig motvekt til andre mindre demokratiske og ekstreme strømninger i området.

For det *tredje* driver kirkene i området viktig diakonalt arbeid. Kirkene i området utgjør i dag også en viktig ressurs for flere enn dem som er kristne. Kirkene har utviklet sosiale tjenester som kommer hele befolkningen til gode. De driver barne- og ungdomsskoler, yrkeskoler, sykehus, klinikker, senter for handikappede og ungdomsaktiviteter.

For det *fjerde* har alle kristne kirker sitt utgangspunkt i det som skjedde på de bibelske steder i denne regionen, med et særlig fokus i Israel/Palestina, men ikke bare der. Kirken som et verdensvidt og økumenisk fellesskap trenger på en særlig måte at det er kristne som ber og vitner om vår felles tro nettopp her, og at de bruker og tar vare på de hellige steder som tegn på kirkens budskap.

Prioriteringer

Ut fra denne bakgrunnen ønsker derfor MKR for perioden 2010-2012 å prioritere:

1. Å bidra i arbeidet med å skape fred med rettferdighet i Israel og i Det palestinske området, særlig ved å forsøke å påvirke norske myndigheter, norske kirkelige aktører og norsk offentlighet. Vi vil bidra til å styrke sivile organisasjoner i regionene som driver menneskerettsarbeid, fredsbyggende og diakonal institusjonsbygging.
2. Å støtte de kristne kirkene i Midtøsten, med særlig vekt på Det palestinske området. Støtten omfatter både kirkenes menighetsbyggende og diakonale arbeid, herunder freds- og dialogarbeid. En særlig viktig oppgave er å bidra til at kristne blir værende i regionen som levende vitnesbyrd om den kristne tro.
3. Å bidra til religionsdialogen, særlig gjennom å støtte arbeidet til Rådet av religiøse institusjoner (CRIHL - Council of Religious Institutions of the Holy Land).

Rolleforståelse og målgrupper

Et titalls norske organisasjoner er engasjert i Midtøsten. MKR skal ikke drive egne prosjekter i regionen, men støtte kirkelige partners arbeid. Særlig viktig er samarbeidet med de internasjonale økumeniske organisasjonene Det lutherske verdensforbund (LVF) og Kirkenes verdensråd (KV), samt Kirkens Nødhjelp, Norges Kristne Råd og Stiftelsen Oljeberget. I særlig grad ønsker vi å samarbeide med vår søsterkirke ELCJHL. Andre samarbeidspartnere er Israelmisjonen, Norsk Misjon i Øst og Sabeels Venner Norge.

MKR vil fortsette det konstruktive samarbeidet med Utenriksdepartementet som gir finansiell støtte til Stiftelsen Oljeberget og til vårt religionsdialogarbeid.

MKR skal spille en viktig rolle her hjemme i forhold til den norske offentligheten og politiske miljøer, og vi har et særlig ansvar i forhold til kristne miljøer. Ved å kommunisere et sannferdig bilde av hva som skjer og utforske hvilke veier som fører til fred, bør Den norske kirke spille en viktig opinionsdannende rolle. MKR vil særlig utfordre teologi som i praksis legitimerer israelsk okkupasjon av områder som går langt utover grensene fra 1967.

MKR ønsker også å videreføre sitt engasjement for religionsdialog. Religiøse aktører kan være med på å fremme dialog og brobygging, og MKR har opparbeidet seg erfaring, særlig gjennom religionsdialogen mellom jødiske, kristne og muslimske ledere i området.

Religionsdialog vil være en viktig prioritering fordi det både i Norge og i Midtøsten forekommer en spisset diskusjon om forholdet mellom religioner og om religioners plass i samfunnet. Det er likevel ikke slik at alt som bærer navnet "dialog" er noe MKR kan og bør støtte. Med utgangspunkt i retningslinjedokumentet om religionsdialog (MKR 14/08: *Hovedprinsipper for Mellomkirkelig råds interreligiøse engasjement*) vil rådet forsøke å prioritere prosjekter. MKR anerkjenner at dialogarbeid i regionen må skje på partenes premisser. Samtidig vil vi særlig jobbe for at kvinner og kvinners stilling er en del av dialogene.

Konkretiseringer av MKRs arbeid 2010-2012

Norsk kirkelig kontekst: holdningsskapende og teologisk arbeid

MKR vil gjennom sitt arbeid:

Bidra til å gi et sannferdig bilde av den israelsk/palestinske konflikten, både historisk og aktuelt; særlig å bidra til en bredere kirkelig forståelse av de etiske og teologiske problemstillingene som reises i møte med den aktuelle konflikten.

- a. Oppfordre lokalmenigheter og andre til å gjøre seg kjent med Kirkemøtesaken fra 2008 og engasjere seg i situasjonen i Midtøsten ved å søke og formidle kunnskap om regionen, be regelmessig for partene, delta i den årlige solidaritetsuka for Israel og Palestina i regi av Kirkenes Verdensråd (KV) og gi årlige offer til vår lutherske søsterkirke i Jordan og Det hellige landet (ELCJHL).
- b. Utruste og utfordre lokalmenigheter og andre til å arbeide med de etiske og teologiske problemstillingene som reises i møte med den aktuelle konflikten i Israel og Det palestinske området, blant annet ved å spre Kairosdokumentet.
- c. Bidra til å øke kunnskapen og bevisstheten omkring begge folks historie, inkludert kirkens til dels mørke historie overfor både jøder og muslimer, jfr. Kirkemøtets vedtak, pkt. 2.
- d. Motarbeide alle former for antisemittisme
- e. Samarbeide med Norges Kristne Råd og Teologisk nemnd i den nedsatte arbeidsgruppen som skal jobbe med teologiske problemstillinger, særlig forholdet mellom bibelforståelse og fordelingen av landområder, jfr. Kirkemøtets vedtak, pkt. 2.
- f. Samarbeide med utdanningsinstitusjoner og andre relevante partnere om å øke den generelle bevisstheten og kunnskapen om konflikten.
- g. Oppfordre menighetene til å arbeide med utfordringene i dagens Midtøsten i trosopplæringen.

Kirkelig samarbeid

MKR vil gjennom sitt arbeid

1. Bidra til tettere kontakt og gjensidig erfaringsutveksling mellom kristne i Norge og i Midtøsten ved å legge til rette for besøk fra Norge til Midtøsten.
  - a. Delta i kirkelige delegasjonsreiser til ulike land i Midtøsten, og bidra til økt deltakelse av ungdommer på slike turer.
  - b. Oppfordre lokalmenigheter til å utvikle og styrke kontakten med lokale menigheter i Midtøsten gjennom å besøke dem, inngå vennskapsavtaler og benytte bispedømmenes kontakter i Midtøsten.
  - c. Bidra til at en ungdom fra Den norske kirke hver sommer deltar på Sabeels ungdomskonferanse.
  - d. Rekruttere flere norske til KVs ledsagerprogram i Israel og Det palestinske området. (EAPPI - Ecumenical Accompaniment Programme in Palestine and Israel) i samarbeid med prosjektets norske styringsgruppe
  - e. Være en ressurs for og bidra med informasjon til norske kristne som vil reise til regionen på ferie eller i annet ærend.
  - f. Jobbe for at flere kristne benytter palestinske turoperatører, gjestehus og hoteller når de reiser på pilegrimsreise til Jerusalem og Betlehem.
  - g. Oppdatere og gjøre brosjyren "Kristne gjestehus i Midtøsten" bedre kjent.

2. Bidra til erfaringsutveksling ved å legge til rette for impulser fra Midtøsten til Norge
  - a. Legg til rette for besøk til Norge fra Midtøsten, inkludert palestinske kristne og messianske jøder.
  - b. Oppfordre norske lokalmenigheter til å opprette kontakt med kristne med bakgrunn fra Midtøsten som nå bor i Norge, inkludere dem i våre fellesskap og bruke deres kontakter og ressurser i gudstjenester og andre arrangementer.

3. Gi fortsatt åndelig, moralsk og økonomisk støtte til vår søsterkirke i Jordan og Det hellige land (ELCJHL), jfr. Kirkemøtets vedtak, pkt. 4.
  - a. Støtte økonomisk prosjekter som ELCJHL søker om; det vil si følge opp ELCJHLs programarbeid for kvinner inntil prosjektperioden løper ut i 2011 og lytte til den lutherske kirkens videre prioriteringer fra 2012.
  - b. Delta i og støtte opp under Kirkenes verdensråds program for Israel og Det palestinske området med tanke på støtte til de lokale kirker, blant annet Palestine Israel Ecumenical Forum (PIEF) og Kirkeuka for fred.
  - c. Bidra til LVFs arbeid med å sikre den kristne minoriteten i Jerusalem boliger gjennom stiftelsen Oljeberget som støtter Augusta Victoria-sykehuset og boligprosjektet på Oljeberget.
  - d. Bidra til ELCJHLs kirkelige arbeid og skolearbeid i samarbeid med Kirkens Nødhjelp.
  - e. Lytte til og gi respons på Kairosdokumentet.

4. Bidra til å styrke gjensidige avtaler og relasjoner mellom kirker i Norge og i Midtøsten.
  - a. MKR ønsker å styrke kontakten med andre kirkesamfunn og kristne grupper utenfor de historiske kirkene, slik som messianske jøder og palestinske kristne grupper, i samarbeid med organisasjoner med godt kontaktnett i området, for eksempel Israelsmisjonen.
  - b. Bidra til å gjøre SMM og KUIs arbeid med vennsapsrelasjoner mer kjent og utbygd.
  - c. Støtte bispedømmenes arbeid, særlig relasjonen mellom Borg bispedømme og Evangelical Lutheran Church of Jordan and the Holy Land (ELCJHL).
  - d. I samarbeid med andre bidra til oppmerksomhet og engasjement rundt kristne minoriteter i Midtøsten generelt, særlig knyttet til spørsmål om trosfrihet.

5. Utvikle et nærmere samarbeid med Middle East Council of Churches (MECC), og på sikt bygge ut kontakten med kirker i ulike deler av Midtøsten.

6. Opprette kontakt med menneskerettighetsaktører på israelsk og palestinsk side, i samarbeid med blant annet Kirkens Nødhjelp, Sabeel og Karibu.

Arbeid med religionsdialog

MKR vil gjennom sitt arbeid

1. Videreføre arbeidet samarbeidet med det interreligiøse rådet i Jerusalem (CRIHL)
2. Bidra til Jordanian Interfaith Coexistence Research Centre i Amman
3. Fortløpende vurdere andre dialoginitiativ
4. Sette kvinner og ungdoms stilling på dagsorden i den interreligiøse dialogen

Norsk offentlighet: Politisk og opinionsdannende arbeid

MKR vil gjennom sitt arbeid

1. Bidra i den norske offentligheten til å gi et sannferdig bilde av den israelsk/palestinske konflikten, inkludert spørsmål om trosfrihet for kristne og andre religiøse minoriteter.
2. Motvirke retorikk og politikk som bygger opp under forestillingen om sivilisasjonskonflikt mellom Vesten og det muslimske Midtøsten.
  - a. Videreutvikle dialogarbeidet mellom MKR og Islamsk Råd og Det Mosaiske Trossamfund, også i forhold til spørsmål knyttet til Midtøsten.
  - b. I samarbeid med Islamsk Råd og Det Mosaiske Trossamfund dele relevante erfaringer fra dette arbeidet.
  - c. Synliggjøre erfaringer fra Midtøstens kristne som blir satt i en vanskelig posisjon gjennom slik retorikk og politikk.
3. Videreutvikle sitt samarbeid med Utenriksdepartementet, særlig knyttet til det interreligiøse rådet i Jerusalem (CRIHL) og Stiftelsen Oljeberget.
4. Styrke bevisstheten og engasjementet hos norske myndigheter for situasjonen til Midtøstens kristne slik at de sikres gode fremtidige levekår i regionen, og utrustes til å spille en konstruktiv rolle for forsoning og samfunnsbygging.
5. Oppfordre norske myndigheter til å gi opphold til kristne fra Midtøsten som må flykte på grunn av sin tro.
6. Arbeide for at norske myndigheter legger mer press på palestinske myndigheter på Vestbredden og Gaza for å respektere menneskerettigheter og garantere for minoriteters rettssikkerhet, og legge enda sterkere press på Israel for å umiddelbart oppheve blokaden av Gaza, stanse alle nye israelske bosetninger på okkupert jord, stoppe fordrivningen av palestinere fra Øst-Jerusalem, avskaffe okkupasjonen og få til en to-statsløsning.
7. Delta gjennom internasjonale, økumeniske organisasjoner som KV, KEK og LVF i felleskirkelige, koordinerte initiativ overfor politikere i USA og Vest-Europa.
8. Utnytte mulighetene som gis på eiendommen LVF disponerer på Oljeberget gjennom Stiftelsen Oljeberget, til å styrke sivile palestinske institusjoner og markere palestineres rett til boliger.
9. Arbeide for at ingen norskeide selskaper eller statlige fond investerer i firmaer som bidrar til å opprettholde den ulovlige okkupasjonen, og at vi heller ikke handler varer som er ulovlig produsert i Det okkuperte palestinske området.

**Rapport fra Nordisk Økumenisk Idéforum
Sigtuna, Sverige, 9.–10. mai 2010
v/Beate Fagerli**

Ekumenik i Norden (EIN) er et program som ligger under Sveriges Kristne Råd, og er på mange måter arvtageren til Nordisk Økumenisk Råd som ble lagt ned i 2004. Siden har EIN ivaretatt nordiske samarbeidsnettverk på en rekke områder, og arrangert et årlig økumenisk idéforum som tar sikte på utveksling mellom kirker i Norden om aktuelle økumeniske tema.

”Ekumenik för förtroende”

Årets Idéforum hadde tittelen ”Ekumenik för förtroende” (Ecumenism of Trust), hvor hovedtalere var generalsekretær i Kirkenes Verdensråd, Olav Fykse Tveit, og fungerende generalsekretær i KEK, Viorel Ionita.

Olav Fykse Tveit tok utgangspunkt i Luthers prinsipp, *Crux probat omnia* – ”Korset prøver alt (*alle tings verdi*)/Alt prøves på korset”. Uttrykket har en flertydig mening, og Luther sikter til at alle tings gyldighet må prøves på korset, og at (bare) korset kan prøve (teste) alle ting. Uttrykket knyttes bl.a. til Paulus’ utsagn i 1. Kor. 2,1: ”For jeg hadde bestemt at jeg ikke ville vite av noe annet hos dere enn Jesus Kristus og ham korsfestet.” Korset er ikke bare det som alle kirker kan samles om. En korsets teologi er også viktig i dagens økumeniske situasjon og i forhold til temaet *tillit*. Hvilken målestokk brukes på tillit i den økumeniske bevegelse, hva og hvem er verdt vår tillit? Tillit er ikke bare et spørsmål om å lykkes i alt, men tillit er også å bære i seg et håp. Dagens økumenikk er på mange måter blitt mer ydmyk. Selv om denne ydmykheten ikke vitner om økumenikkens suksess, finnes det likevel et håp i ydmykheten. Økumenikkens ydmykhet i dag vitner om korsets teologi. Økumenikk må være ydmyk, fordi det nettopp er korset vi deler, det er korset som binder oss sammen. Gjennom korset identifiserer Gud seg med de lidende: Gud deler lidelsen. Det handler ikke om å lide, det handler om å dele lidelsen. En økumenikk av tillit kan da ikke handle om å overbevise hverandre om teologiske og politiske standpunkter, men må handle om å dele korset med hverandre: En korsets økumenikk.

I samtalen som fulgte, kom de mange sider av korset som symbol opp. Både den provokasjon symbolet kan medføre i dialogsituasjoner, men også faren for å bruke korset på en triumfalistisk måte.

Viorel Ionita viste til skiftende faser i økumenikken, bl.a. ved bruk av eksempler fra Romania og Tyskland. Økumenikk har i perioder vært benyttet på et så bredt spekter av samarbeid og dialog at det noen ganger kan ha blitt misbrukt og misforstått. For eksempel har frikirker i enkelte situasjoner oppfattet økumenikk som andre kirkers felles front mot frikirkene. For å snakke om en tillitens økumenikk må en snakke om hvordan en kan reparere økumenisk mistillit.

Innenfor ortodoks teologi ser en kirken som det sted hvor det mystiske møtet med Kristus finner sted, ansikt til ansikt. Dette er et viktig utgangspunkt for å kunne snakke om en tillitens økumenikk fra ortodoks hold. Det handler om å møtes ansikt til ansikt for å forsøke å forstå hverandre, ikke for å konkurrere. I dette møtet må en dele hva det betyr å

leve et liv i tro. Hva betyr det å følge Jesus Kristus? Frelsen ligger i troen, ikke i teologien. Å ha en oppriktig interesse for å dele hva det vil si å leve med tro er derfor grunnleggende for å skape tillit i økumenikken.

I dag er det etiske spørsmål som skaper de store skillene, ikke de dogmatiske. I kirkenes dialogarbeid blir det derfor viktig at en tillit ligger til grunn, hvor en ortodoks kristen ikke konkurrerer med katolikker og lutheranere, men hvor de hjelper den ortodokse til å bli en bedre ortodoks kristen. Det handler om å komme nærmere Kristus.

Rättfärdiggörelsen i Kyrkans liv

I programmet var det også satt av tid til en grundig presentasjon av dokumentet "Rättfärdiggörelsen i Kyrkans liv" av medlemmer i samtalegruppen. Arbeidet med dokumentet ble initiert etter pavens besøk i Norden i 1989 og var opprinnelig tenkt som et pastoralteologisk prosjekt i bredere nordisk sammenheng. Prosessen begrenset seg av flere årsaker til katolsk-lutherske samtaler i Sverige og Finland alene, hvor en særlig tok sikte på å finne ut hvordan Felleserklæringen om rettferdiggjørelse ved tro har blitt brukt i lokal sammenheng.

I samtalen som fulgte fikk prosessen mye ros, særlig for i det hele tatt å ha funnet sted. Den historiske fremstillingen av samtaleprosessen ble verdsatt og kan være nyttig i flere sammenhenger. Men det ble også påpekt en del mangler ved prosessen som har gått ut over resultatet. På grunn av arbeidsgruppens sammensetning har dokumentet i mindre grad forholdt seg til aktuelle sosialetiske problemstillinger, slik det opprinnelig var tenkt at det skulle gjøre. Dokumentet har derfor i større grad blitt et klassisk teologisk samtaledokument i stedet for et mer pastoralteologisk dokument. Dette betyr at det vil være mindre nyttig på lokalplan. Dokumentet tilfører heller ikke mye nytt i en bredere økumenisk sammenheng. I tillegg kan dokumentet oppfattes som så ekklesiologisk introvert at det fungerer avgrensende i forhold til andre kirker, for eksempel når det gjelder Svenska kyrkans forhold til Svenska Missionskyrkan.

Fra en norsk synsvinkel er dokumentet på flere måter interessant. Det er selvfølgelig lærerikt å kunne følge en prosess vi ikke har hatt i Norge, og dokumentet gir en svært god fremstilling av selve prosessen. To spørsmål kan reises i den forbindelse; hvorfor var ikke de katolske og lutherske kirkene i Danmark og Norge med i prosessen? Og hvorfor har vi ikke initiert samme type prosess i Norge?

I noen grad kan spørsmålene besvares med det forhold de finske og svenske lutherske kirkene har til spørsmålet om kirken som sakrament, og spørsmålet om apostolisitet og embete. Tradisjonelt har de kanskje stått nærmere en katolsk forståelse enn den dansk-norske tradisjonen i disse spørsmålene, og dokumentet går nokså langt i gjensidig anerkjennelse av hverandres bispeembete. Et problem kan reises i den forbindelse. Det finsk-svenske dokumentet benytter i stor grad argumentasjon fra Fellesuttalelsen fra Porvoo for å begrunne en tilnærming mellom lutheranere og katolikker i embetssyn. Men de benytter ikke de videre presiseringene i Porvoouttalelsen, som nettopp gjorde det mulig for de lutherske kirker i Danmark, Island og Norge å kunne underskrive Porvooerklæringen. I den finsk-svenske lutherske tilnærmingen til katolikkene i det nye dokumentet ligger det derfor implisitt en større avgrensning i forhold til den dansk-norske lutherske tradisjonen enn Porvoooprosessens begrunnelser skulle tilsi.

Med den gode prosessbeskrivelsen er dokumentet alt i alt interessant som et studiedokument til den katolsk-lutherske samtaleprosessen i nordisk sammenheng i dag.

Helhet og salmesang

Av de 40 – 50 deltakerne var nesten 40 svensker. Dette er det et sterkt behov for å gjøre noe med. (For mer informasjon, se rapport fra møte med styrelsen i EIN.) Samtidig var det en positiv opplevelse å ha så sterk representasjon fra vertskapsbispedømmet, Strängnäs stift. Det nordiske fellesskapet oppleves for øvrig som nært og med stor åpenhet.

Idéforumet ble avsluttet med en lesning av forfatter Ylva Eggehorn. Lesningen var knyttet til flere tekster rundt helhet og hellighet, og stod godt til den kulturelle salmekvelden kvelden før. En fin innramming av Idéforumet.

BFA,
2. juni 2010

**Møte med representanter for styret i Ekumenik i Norden (EIN)
Sigtuna, Sverige, 10. mai 2010.**

MEMO

Bakgrunn

Etter Økumenisk Idéforum, og på invitasjon fra EIN, deltok jeg på et møte med representanter for styret i EIN. EIN er i hovedsak støttet av svensk og finsk deltakelse, og bakgrunnen for invitasjonen var et ønske om bredere deltakelse fra de andre nordiske land.

EIN er et program som ligger under Sveriges Kristne Råd, og som bærer videre arven fra det Nordiske Økumeniske Instituttet, senere Nordisk Økumenisk Råd, som ble nedlagt i 2004. Den tyngre strukturen i Rådet er lagt ned, slik at EIN drives ved et mindre sekretariat under SKR. I dag fungerer EIN som koordinator for nordisk samarbeid om en rekke økumeniske fag- og interessenettverk i tillegg til å organisere nordiske konsultasjoner og konferanser om en rekke kirkelige, etiske eller aktuelle emner.

Eiere og deltakere

Gjennom SKR er kontakten med de øvrige økumeniske rådene i Norden tett. I tillegg støttes rådet økonomisk av anglikanerne i Norden, Den evangelisk lutherske kirke i Finland, Den ortodokse kirke i Finland, Svenska Kyrkan, Svenska Missionskyrkan, Stockholms katolske stift og Sigtunastiftelsen. Svenska kyrkan og Den evangelisk lutherske kirke i Finland bidrar med godt over en halv million kroner hver i året.

Men i de mange nettverkene deltar mange fra andre nordiske land. Fra Norge er alle de større teologiske fakulteter med i Nettverket for teologisk utdanning i Norden. Liturgisk senter har hatt deltakere i Leitourgia-nettverket. Mellomkirkelig råd og Norges Kristne Råd har deltatt i det nordiske Faith and Order-nettverket. Kirkerådet er representert i styret for Nordisk Økumenisk Kvinnekomité, og deltar dessuten i det nordiske nettverket for kirkerett. Den katolske kirke i Norge deltar i nettverksarbeid og har uttrykt ønske om et nærmere samarbeid. Det finnes tilsvarende deltakelse i noen av nettverkene også fra Danmark og Island.

Nordiske utfordringer

EIN ønsker å utfordre Norges Kristne Råd og dets medlemskirker, ikke minst Den norske kirke, til mer aktiv deltakelse, ikke bare i nettverk, men i formingen av nordisk samarbeid for fremtiden.

Det har fra norsk og dansk side vært behov for å holde nordisk økumenisk samarbeid på et lett strukturelt nivå. Nettverkene har egne styregrupper og driver i noen grad seg selv. Dette letter også de økonomiske kravene. Selv om nordisk koordineringsarbeid og EIN-

programmer koster, gjelder henvendelsen fra EIN i første rekke deltakelse og eierskap i forhold til nordisk samarbeid, ikke så mye en økonomisk forpliktelse.

I samtale med Mellomkirkelig råd i Danmark ser vi samtidig at vår aktive deltakelse i nettverksarbeidet likevel understøttes av EIN. Fra dansk og norsk side kunne det derfor være nyttig å se på hvilke institusjoner, instanser, kirker og råd som har glede av deltakelse, og hvordan vi evt. koordinerer og også dekker utgifter for deltakelse. Fra dansk side er en økonomisk forpliktelse til EIN utelukket på det nåværende tidspunkt. Dette gjelder også den lutherske kirke på Island. Men det er helt klart et ønske om å opprettholde kontakten og muligheten for deltakelse i relevante nettverk.

Forslag til oppfølging

- Kunne NKR, evt. MKR være vertskap for et Økumenisk Idéforum? Dette finner normalt sted på Sigtunastiftelsen i Sverige. Men en mulighet for økt nordisk deltakelse og eierskap kunne være å variere vertsansvar for programmet.
- Kartlegging av norsk deltakelse i de forskjellige nettverk kunne være et nyttig verktøy for videre refleksjon rundt vår deltakelse i EIN. Dette bør også innebære en vurdering av øvrig nordisk økumenisk samarbeid og aktiviteter (fellesmøter i forbindelse med KV, LVF, KEK, sekretærmøter osv.).
- Møte med NKR og evt. involverte institusjoner (Kirkerådet, fakulteter o.a.)
- På sikt bør en vurdere spørsmålet om samsvar mellom økonomi, eierskap, påvirkning og deltakelse. Det er ikke først fremst et spørsmål om utgifter, men en avklaring av hvilke forpliktelser som er ønskelige.

BFA 020610

Ekumenik i Norden

– EIN –

Ekumenik i Norden, EIN, är ett program på Sveriges Kristna Råd.
Den nordiska ekumeniska verksamhet som EIN bedriver går tillbaka till
1940, då Nordiska Ekumeniska Institutet bildades.
2007/2008 blev EIN ett program på Sveriges Kristna Råd.
Inom EIN finns en rad nätverk och arbetsgrupper, samtliga med rötter i
nordiskt ekumeniskt arbete före 2008. Alla har egna styrgrupper.

Ekumenik i Norden
Sveriges Kristna Råd
172 99 Sundbyberg

08-453 68 00
www.skr.org/ein

Nätverket för teologisk utbildning i Norden

Nätverket för teologisk utbildning är ett kontakt- och informationsorgan mellan teologiska seminarier och utbildningsinstitutioner, som regelbundet ordnar konferenser kring aktuella utbildningsfrågor.

För närvarande är ett trettio-tal institutioner, statliga såväl som konfessionella från alla trostraditioner, medlemmar. En del av dessa erbjuder grundutbildning, en del odlar en teologisk forskningstradition och en del erbjuder yrkesutbildning för präster och diakoner.

Faith and Order

Det nordiska, ekumeniska nätverket för Faith and Order-frågor – frågor som rör Kyrkans tro och bekännelse – erbjuder möjlighet att öka förståelsen för varandra inom de nordiska kyrkorna och samfundet, för varandras traditioner och uttryckssätt.

Arbetet relateras framför allt till ekumeniska överenskommelser och internationella dokument och till material från Kyrkornas världsråd. Nätverket är en mötesplats för Kyrka och Akademi, där ansvariga för lärofrågor i kyrkor och samfund, lärare vid akademier och seminarier, forskare, församlingsarbetare och alla som är intresserade av Faith and Order-frågor möts.

Leitourgia

Nätverket Leitourgia erbjuder liturgiskt ansvariga i kyrkor och samfund, predikanter och psalmförfattare, församlingspräster och diakoner, kyrkomusiker, arkitekter, textilkonstnärer och liturgiskt intresserade församlingsmedlemmar en mötesplats för liturgisk teori och liturgisk praxis.

Nätverkets viktigaste arbetsform är seminariet – det finns seminariegrupper för liturgi, språk, diakoni, konst och musik – och deltagarna i seminarierna håller ämnesvis kontakt mellan årskonferenserna.

Leitourgia har en egen hemsida, www.leitourgia.org

Porvoo Research Network, PoReNe

PoReNe har sin grund i Borgå-överenskommelsen och dess huvudsyfte är att uppmuntra och stödja företrädesvis yngre forskare i forskning relaterad till Borgå-överenskommelsen.

Nordisk Ekumenisk Kvinnokommitté, NEKK

Nordisk Ekumenisk Kvinnokommitté, NEKK, bildades som ett nordiskt svar på Kyrkornas Världsråds *Ecumenical Decade – Churches in Solidarity with Women*.

Uppdraget är att stärka kvinnors roll i kyrka och samhälle, arbeta mot våld, könsdiskriminering och ekonomisk orättvisa. Detta gör man bland annat genom att anordna konferenser kring aktuella och relevanta kvinnofrågor och kring religionsdialog i kvinnoperspektiv.

Nordisk Ekumenisk Kvinnokommitté samarbetar med Ecumenical Forum of European Christian Women, EFECW.

Nordisk ekumenisk arbetsgrupp för hiv, kyrka och teologi

Den nordiska arbetsgruppen kring teologi och hiv syftar till att stimulera teologisk reflektion och till att öka medvetenheten om vad hiv innebär för kyrkor och samfund.

De kristna råden i Danmark och Norge har i samverkan med kristna råd i södra Afrika utarbetat *One Body*, ett informations- och utbildningsmaterial. Detta används för att utbilda dem som ansvarar för utbildning i dessa frågor.

Anglo-Nordic Diaconal Research Project, ANDREP

De kyrkor som undertecknat Borgå-deklarationen (lutherska och anglikanska kyrkor i Baltikum, Norden och Storbritannien) förband sig i deklarationen att "arbeta för en gemensam förståelse av den diakonala tjänsten".

ANDREP är ett forskningsprojekt med deltagare från universitet och utbildningsinstitutioner i Norden och i Storbritannien. Inom ramen för ANDREP har hittills två volymer publicerats, *The Ministry of the Deacon – Anglican-Lutheran Perspectives* och *The Ministry of the Deacon – Ecclesiological Explorations*.

Nätverket för kyrkorätt

Nätverket behandlar frågor som rör förhållandet kyrka-stat, kyrkorna i det nya Europa, religionsfrihetsfrågor och rättens förhållande till teologin.

I Nätverkets arbete deltar framför allt kyrkojurister, lärare, forskare och politiker.

Ekumeniskt Idéforum

Ärligen inbjuds till Ekumeniskt Idéforum på Sigtunastiftelsen.

Med Ekumeniskt Idéforum erbjuder Ekumenik i Norden och Sigtunastiftelsen gemensamt en möjlighet att ventileras Kyrkans och religionens roll och funktion i dagens samhälle och visa hur ekumenik kan vara ett redskap för förtroende mellan kyrka och samhälle.

Övrig verksamhet

Ekumenik i Norden bedriver även ett omfattande arbete, som inte finns inom ramen för något nätverk. EIN ordnar till exempel konferenser om spiritualitet, om vård i livets slutskede, om själavård i kriminalvården, om frågor relaterade till migration och integration – ofta i samarbete med andra organisationer.

Samverkan, finansiering och administration

Sveriges Kristna Råd har ett nära samarbete med de övriga nationella kristna råden i Norden och därmed är Ekumenik i Norden också en del av detta samarbete.

Ekumenik i Norden stöds ekonomiskt av: Archdeaconry of Scandinavia, Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, Ortodoxa kyrkan i Finland, Sigtunastiftelsen, Stockholms katolska stift, Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan.

Arbetet administreras av Gunnel Borggård.

Kyrkorna i foldern

Sid 1:
Vasakyrkan, Göteborg, Sverige
Bild: Helena Carlsson

Sid 2:
Tabernaklet
(Göteborgs baptistförsamling),
Sverige
Bild: Helena Carlsson

Kyrkan vid Thingvellir, Island
Bild: Arní Svanur Danielsson

Sid 3:
Nidaros-domen, Norge
Bild: Anne Jorunn Midtkil

Nikkaluokta fjällkapell, Sverige
Bild: Håkan Sjunnesson

Sid 4:
Nya Valamo kloster, Finland
Bild: Valamo kloster

Sveriges Kristna Råd

Christian Council of Sweden

Ekumenik i Norden

SLUTTDOKUMENT

Delegasjon Australia Klimaspørsmål og åndelige verdier i det samiske samfunn

I dette dokumentet formidles erfaringer og refleksjoner fra et samarbeidsprosjekt mellom Sametinget i Norge, Samisk kirkeråd i Den norske kirke og Samiska rådet i Svenska kyrkan. Prosjektets formål har vært å fremme en samtale om forvaltning av åndelige verdier i dagens Sápmi.

Vi som har deltatt i prosjektet er oppnevnt av de ovenfor nevnte organene, men refleksjonene i dokumentet er uttrykk for våre synspunkter som enkeltpersoner og gruppe. I henhold til prosjektbeskrivelsen oppsummerer vi nedenfor gruppas erfaringer fra prosjektet og peker på spørsmål og tiltak som kan vurderes fulgt opp av Sametinget, Samisk kirkeråd og Samiska rådet.

Rammer for prosjektet

3. - 9. desember 2009 deltok vi på Parliament of the World's Religions konferanse i Melbourne, Australia, som hadde temaet *Hearing each other, Healing the earth*.¹ Deltakelsen på konferansen har vært sentralt i prosjektet, derav navnet på prosjektet. Konferanseprogrammet hadde et særskilt fokus på klimaendringer og urfolk, og det var forventet at deltakelsen her ville gi viktige impulser til samtaler i henhold til prosjektets formål.

Gjennom 7 dager deltok vi i et fellesskap der urfolksrepresentanter fra ulike deler av verden delte sine åndelige tradisjoner og perspektiver i lys av temaer som klimaendringer, oljeutvinning og gruvedrift, diskriminering (vi så en ambassadør ta kontroll over en urfolkspresentasjon fra i sitt land), religiøst motiverte koloniseringsideologier, kvinne- og kjønnsperspektiver, utdanning og matvaresikkerhet. En av konferansedagene deltok vi på en egen Indigenous Assembly for urfolksrepresentanter. Deltakerne arbeidet fram en egen urfolksuttalelse som ble presentert på slutten av hovedkonferansen.²

I prosjektsøknaden heter det at "ut over selve deltakelsen i Australia, er formålet med prosjektet å bidra til en prosess om åndelige verdiers rolle i samiske samfunn. Prosjektet ses i lys av aktuelle klima- og miljøspørsmål, samt ses i sammenheng med en bredere problematikk knyttet til hvordan misjon, kolonisering, fornorskning /

¹ Parlamentet for verdens religioner er en tverrfaglig organisasjon som har som formål å fremme samfunnsengasjement blant religionene med tanke på å fremme fred, rettferdighet og bærekraftig utvikling. Se: <http://www.parliamentofreligions.org>. Så vidt vi kjenner til er det første gang konferansen har hatt samisk deltakelse.

² *An Indigenous Peoples' Statement to the World*, delivered at The Parliament of the World's Religions Convened at Melbourne, Australia on the Traditional Lands of the Wurundjeri People of the Kulin Nation December 9, 2009 (<http://www.nativeweb.org/people/Indigenous-Peoples-PWR-12-10-09.pdf>)

forsvenskning³, sekularisering, modernisering, politisering og globalisering har påvirket åndelige verdiers plass i samiske samfunn.”

I rammen av prosjektet har det, i tillegg til deltakelsen på konferansen, vært holdt to gruppesamlinger. På den første var det invitert eksterne innledere for å stimulere til den innledende samtalen om prosjektets tema. På den siste samlingen oppsummerte gruppa sine erfaringer og refleksjoner.

Gruppas erfaringer og refleksjoner

Grunnleggende i våre samtaler har vært en felles erkjennelse av at verdier forankret i en åndelig forståelse av livet har vært, og er, en viktig del av samisk kultur og tradisjon. Samtidig deler vi en opplevelse av at åndelige verdier gis svært begrenset oppmerksomhet og verdi i dagens offisielle samiske samfunn. I møte med andre urfolk ser vi at den åndelige dimensjonen ofte løftes frem som en mer selvfølgelig del av deres kulturelle selvforståelse, og som en veileder i møte med sentrale spørsmål, som for eksempel klimaendringer.

Vi har hørt førstehandsberetninger om at hele sjøer dreneres ut når permafrosten smelter i Alaska. Andre tegn på klimaendringer kjente vi igjen fra våre enge områder. Barskogrensen flytter seg. Hyppigheten av insektangrep på skogen øker. Dyrs habitater flyttes nordover. Isbreer trekker seg tilbake. Isgangen i elvene har endret seg. I samisk tradisjon er unormal oppførsel hos dyr forbundet med ondt varsel. En av oss har sett reven i brunst om våren.

En gwitch'in-kvinne fra Alaska fortalte om at de unge i hennes samfunn i fortvilelse over klimaendringene gikk til de gamle og spurte hva de skulle gjøre. De ble oppfordret til "å være åndelige". - Vi har begynt å ta tilbake vårt åndelige forhold til landet og verdsette det enkle og grunnleggende. Å høste av landet til livets opphold, å takke for livet og alt landet gir oss, sa hun.

Vi mener at slike åndelige verdier også har vært sentrale i samisk kultur. Verdien i å nøye seg med å ha det man trenger, kommer for eksempel til uttrykk i bruken av ord som "birget" (å klare seg/berges) og "birgejupmi" (det 'å ha så man berges'). I en læstadiansk tradisjon har det falt sammen med uttrykket "gudsfrykt med nøysomhet". Det er et gode – en gave – å ha det man trenger. Og man skal leve i taknemlighet for det.

I landrettighetsdebatten i Sápmi er det i all hovedsak anlagt et næringsperspektiv på naturen, mens en refleksjon ut fra åndelige perspektiver på tilhørighet til, og bruk av, landskapet nærmest er fraværende. Det er i dag et fokus på innsamling, dokumentasjon og videreutvikling av samisk tradisjonskunnskap knyttet til naturen. Vi mener at denne også må omfatte tradisjonskunnskap knyttet til en mer åndelig forståelse og praksis. Her vil antakelig skikker, fortellinger, sagn og visdomstradisjoner knyttet til landskap og hellige steder ha relevans. Dette vil også

---

³ Ordet "forsvenskning" er ikke brukt i prosjektbeskrivelsen, men er lagt til her da prosjektet også fikk deltakelse fra svensk side.

være et relevant bidrag i arbeidet med vern av samisk immateriell kulturarv, jf. UNESCO-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv.⁴

Vi har drøftet sammenhengen mellom åndelighet og tilhørighet til landet. Tap av land- og sjøområder berører ikke bare næringsutøvelsen og livsgrunnet, men også den kulturelle og åndelige tilknytningen. Fra Australia hørte vi for eksempel en aboriginer spørre hvor de nå skulle begrave sin mor, når de ikke lenger hadde adgang til sitt tradisjonelle territorium. Vi tror det finnes sammenhenger mellom tap av landskap, politisk og kulturell undertrykking og tap av åndelighet.

Hva er landskapets rolle for vår åndelighet, og hvordan virker klimaendringene inn på og utfordrer denne åndeligheten? Vi merker oss at president Evo Morales i sitt besøk i Sápmi nylig har understreket at vi ikke bare skulle forsvare våre urfolksrettigheter, men også Moder jords rettigheter.

Vi har hørt historier fra Canada om elver og sjøer som forgiftes, og helse og livsgrunnlag som trues av oljesandproduksjon. En Dene-indianer fortalte at elvene nå er så forgiftet at de må ha med seg drikkevann i forbindelse med jakt og annen utmarkshøsting.⁵ Vi ser et moralsk ansvar for å sette søkelyset på norske myndigheters delaktighet i oljesandproduksjon i Canada gjennom Statoil, både av klima- og miljøhensyn og fordi urfolkenes rettigheter og livsvilkår rammes hardt.

Grappa har drøftet begrepet "åndelighet" i samisk sammenheng og erkjenner at dette kan assosieres med ulike oppfatninger, som til dels står i spenning til hverandre. For noen vil "åndelighet" knyttes til et spesifikt kristent trosinnhold, mens andre tenker i retning av tradisjonell samisk religiøsitet. Videre vil noen knytte "åndelighet" til trosuttrykk i snever forstand, men andre forstår "åndelighet" som en mer omfattende livsholdning – en måte å være og leve på – forankret i religiøs tro. Vi mener det gir mening å snakke om "åndelighet" i alle disse betydningene av ordet. Videre mener vi at verdier knyttet til tradisjonell åndelighet og kristen tro i mange tilfeller ikke behøver å stå i konflikt til hverandre, selv om vi erkjenner at det også er forskjeller.

Vi ser at mange i urfolksmiljøer i ulike deler av verden har tatt avstand fra kristen tro / religion på grunn av tvangskristning, kolonisering og vedvarende kulturtrykk utenfra. Vi kan kjenne igjen noe av dette også i Sápmi, og vår opplevelse er at forvaltningen av åndelige verdier i dagens Sápmi er vanskeliggjort av dette. Samtidig har den kristne tradisjon blitt en del av det samiske folkets historie og arv, og mange vil snakke om en egen samisk kristendomsforståelse.

Vi spør oss selv om dette spenningsforholdet gjør at det offentlige samiske samfunnet vegrer seg for å forholde seg til religion og åndelig forankrede verdier. Vi har ikke

⁴ Jf. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/regpubl/stprp/20052006/stprp-nr-73-2005-2006-/10.html?id=212726> . Immateriell kulturarv berøres for øvrig også av FNs urfolksdeklarasjon, FNs konvensjon om biologisk mangfold og Principles and Guidelines for the Protection of the Heritage of Indigenous Peoples, og av WIPOs arbeid med intellektuell eiendom og genetiske ressurser, tradisjonell kunnskap og folklore. Kulturminneloven av 1978 gir vern av samiske kulturminner eldre enn 100 år, herunder gravplasser, hellige steder, og steder det knytter seg sagn til.

⁵ Vedkommende har siden fortalt om dette i Norge i forbindelse med Statoils generalforsamling: <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/roaland/nord-jaeren/1.7131086>).

klare svar, men har drøftet om det samiske samfunnet på sikt vil ha behov for en prinsipiell gjennomtenkning av tro og livssyns og åndelige verdiers plass i det offentlige samiske samfunn.

Grappa har også samtalt om helbredelse som et utbredt fenomen i det samiske samfunnet. Vi har betenkeligheter med at denne praksisen i enkelte sammenhenger synes å være utsatt for en kommersialisering i dagens Sápmi.

Vi erkjenner at kjønnsperspektivet for mange urfolk er en viktig del av deres åndelighet. Mange urfolk har en stor respekt for kvinners plass i samfunnet. Blant indianere i Nord-Amerika er for eksempel kvinner tradisjonelt ansett å stå nærmere Moder Jord og ikke behøvd de samme renselsesseremoniene som menn. Kvinner har dessuten vært viktige i overføringen av åndelige verdier gjennom sin oppdragerrolle. Vi fikk også møte historier om tapet av mannlige ledere og mannlige forbilder i urfolkssamfunn, og behovet for å utfordre menn til klokt, åndelig lederskap. Vi tror at et styrket fokus på åndelige verdier i Sápmi må favne både kvinner og menn.

Urfolksrepresentanter fra USA var opptatt av den ideologiske linken mellom misjon, kolonisering og dagens rettighetssituasjon for urfolk. Det ble påpekt at "the Doctrine of Christian Discovery" slik den ble utformet av paven på 1490-tallet hadde legitimert vestens kolonisering av store deler av verden, og preget lovverket i USA opp til i dag. Amerikansk høyesterett henviste til denne læren så sent som i 2005 i en landrettighetssak som urfolket tapte.⁶ Problemstillingen vies oppmerksomhet i den ovenfor nevnte urfolksuttalelsen (jf fotnote 2) som oppfordrer paven og Vatikanet til offisielt å tilbakekalle dekretene som legitimerte læren om "Christian Discovery".

Forslag til oppfølging

På bakgrunn av erfaringene og refleksjonene referert foreslår gruppa følgende med hensyn til evt. videre oppfølging i de organene som har deltatt i prosjektet (Sametinget, Samisk kirkeråd og Samiska rådet):

- Bidra til mobilisering av samiske åndelige verdier i møte med klimaspørsmålet
- Dokumentasjon av samisk åndelig tradisjonskunnskap
- Tradisjonsformidling av samisk åndelig tradisjonskunnskap i skolen
- Skape arenaer for åndelige spørsmål blant ungdom, for eksempel samiske konfirmasjonsleire og ungdomsprogram på Samiske kirkedager
- Motvirke en kommersialisering av samiske trosuttrykk
- Etablering av faste dialogarenaer mellom Sameting og samiskkirkelige organ i de respektive land
- Seminar for Sametinget med fokus på forvaltning av åndelige verdier i Sápmi

Oslo, 15.06.2010

⁶ Problemstillingen ble reist under FN's permanente forum for urfolk i april 2010: http://redir.opoint.com/?url=http://axisoflogic.com/artman/publish/Article_59705.shtml&OpointData=c8cc8b187b2faa382db410ec6c9ca0d0JmlkX3NpdGU9MTQ4NTUmaWRfYXJ0aWNsZT03NiM0JmlkX3VzZXI9NiU0JmlkX2FwcGxpY2F0aW9uPTEwMDAzMzYmbGFuZz1ubyZtb249MSZtYXRjaGVzPSJQZXJtYW5lbnQgRm9ydW0gb24gSW5kaWdlbm91cyI4

Gruppen som har deltatt i prosjektet:

Geir Johnsen, (Sametinget i Norge)

Siri Wernberg (Sametinget i Norge)

Anne Dalheim (Samisk kirkeråd, Den norske kirke)

Inga Marie Nordstrand (Samisk kirkeråd, Den norske kirke)

Tore Johnsen (Samisk kirkeråd, Den norske kirke)

Lisa Jåma (oppnevnt av Samisk kirkeråd, Den norske kirke)

Johannes Marainen (Samiska rådet, Svenska kyrkan)

Sylvia Sparrok (Samiska rådet, Svenska kyrkan)

Karin Rensberg Ripa (Samiska rådet, Svenska kyrkan)

**An Indigenous Peoples' Statement to the World
Delivered at The Parliament of the World's Religions
Convened at Melbourne, Australia
on the Traditional Lands
of the Wurundjeri People of the Kulin Nation**

December 9, 2009

In keeping with the theme of this year's Parliament: "Make a World of Difference: Hearing each other, Healing the earth," We, the Indigenous Peoples participating in this Parliament hereby issue this statement:

We are Indigenous Peoples and Nations who honor our ancestors and care for our future generations by preserving our lands and cultures. For thousands of years, Indigenous peoples have maintained a fundamental and sacred relationship with Mother Earth. As peoples of the land, we declare our inherent rights to our present and continuing survival within our sacred homelands and territories throughout the world;

We commend the Australian government's recent support for the United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples adopted on September 13, 2007. We call on all governments to support and implement the provisions of the UN Declaration, particularly the right of self-determination;

Since time immemorial we have lived in keeping with our sacred laws, principles, and spiritual values, given by the Creator. Our ways of life are based on thousands of years of accumulated ecological knowledge, a great respect for our Mother Earth, a reverence and respect for all our Natural World relations and the survival of our languages, cultures, and traditions;

The Indigenous instructions of sharing and the responsibility of leadership to future generations are wise and enduring. As the traditional nations of our lands we affirm the right to educate our children in our earth-based education systems in order to maintain our indigenous knowledge systems and cultures. These have also contributed to our spiritual, physical and mental health;

Indigenous peoples concept of health and survival is holistic, collective and individual. It encompasses the spiritual, the intellectual, the physical and the emotional. Expressions of culture relevant to health and survival of Indigenous Peoples includes relationships, families, and kinship, social institutions, traditional laws, music, dances, songs and songlines, reindeer and caribou, ceremonies and dreamtime, our ritual performances and practices, games, sports, language, mythologies, names, lands, sea, water, every life forms, and all documented forms and aspects of culture, including burial and sacred sites, human genetic materials, ancestral remains so often stolen, and our artifacts;

Unfortunately, certain doctrines have been threatening to the survival of our cultures, our languages, and our peoples, and devastating to our ways of life. These are found in particular colonizing documents such as the Inter Caetera papal bull of 1493, which called for the subjugation of non-Christian nations and peoples and "the propagation of the Christian empire." This is the root of the Doctrine of Christian Discovery that is still interwoven into

laws and policies today that must be changed. The principles of subjugation contained in this and other such documents, and in the religious texts and documents of other religions, have been and continue to be destructive to our ways of life (religions), cultures, and the survival of our Indigenous nations and peoples. This oppressive tradition is what led to the boarding schools, the residential schools, and the Stolen Generation, resulting in the trauma of Indigenous peoples being cut off from their languages and cultures, resulting in language death and loss of family integrity from the actions of churches and governments. We call on those churches and governments to put as much time, effort, energy and money into assisting with the revitalization of our languages and cultures as they put into attempting to destroy them;

The doctrines of colonization and dominion have laid the groundwork for contemporary problems of racism and dispossession. These problems include the industrial processes of resource exploitation and extraction by governments and corporations that has consistently meant the use of imposed laws to force the removal of Indigenous peoples from our traditional territories, and to desecrate and destroy our sacred sites and places. The result is a great depletion of biodiversity and the loss of our traditional ways of life, as well as the depletion and contamination of the waters of Mother Earth from mining and colonization.

Such policies and practices do not take into account that water is the first law of life and a gift from the Creator for all beings. Clean, healthy, safe, and free water is necessary for the continuity and well being of all living things. The commercialization and poisoning of water is a crime against life.

The negative ethics of contemporary society, discovery, conquest, dominion, exploitation, extraction, and industrialization, have brought us to today's crisis of global warming. Climate change is now our most urgent issue and affecting the lives of indigenous peoples at an alarming rate. Many of our people's lives are in crisis due to the rapid global warming. The ice melt in the north and rapid sea rise continue to accelerate, and the time for action is brief.

The Earth's resources are finite and the present global consumption levels are unsustainable and continue to affect our peoples and all peoples. Therefore, we join the other members of the Parliament in calling for prompt, immediate, and effective action at Copenhagen to combat climate change;

In July 2009, the Episcopal Church in the United States adopted a resolution at its 76th General Convention, repudiating and disavowing the dehumanizing Doctrine of Christian Discovery. By doing so, the Church took particular note of the charter issued by King Henry VII of England to John Cabot and his sons, which authorized the colonizing of North America.

It was by this 'boss over' tradition of Christian discovery that the British crown eventually laid claim to the traditional territories of the Aboriginal nations of the continent now called Australia, under terra nullius and terra nullus. This step by the Episcopal Church was an act of conscience and moral leadership by one of the world's major religions. Religious bodies of Quakers and Unitarians have taken similar supportive actions.

In Conclusion, we appeal to all people of conscience to join with us in support of the following issues:

- 1) Climate Change and its far-reaching impacts on our Peoples and homelands—for this we need immediate action.
- 2) The protection Indigenous peoples significant and sacred sites within their traditional homelands and territories and working to eradicate discrimination and intolerance against earth based Indigenous spiritual and ceremonial traditions.
- 3) Protection of Sacred Places used for prayer and ceremonies. At these special places we Minister to the earth and heal her sacred soul.
- 4) The critical need to strengthen and continue our unique cultures and languages, particularly by bringing together elder cultural and wisdom keepers and Indigenous youth.
- 5) The return of the bones of our ancestors and our sacred items.
- 6) The immediate support and implementation of the United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples.
- 8) To call upon Pope Benedict XVI and the Vatican to publicly acknowledge and repudiate the papal decrees that legitimized the original activities that have evolved into the dehumanizing Doctrine of Christian Discovery and dominion in laws and policies.

Rapport fra møte i Journées d'Arras i Madrid, 25.-28. mai 2010
v/ Sven Thore Kloster

Deltakere fra Norge: Steinar Ims (Kirkelig senter for religionsmøte og dialog), Sven Thore Kloster (MKR)

Journées d'Arras er et nettverk av europeiske akademikere, kirkebyråkrater og kirkelige ansatte som står i en praksis med kristen-muslimsk dialog. Oddbjørn Leirvik og Anne Hege Grung har vært engasjert i Journées d'Arras siden ca år 2000, og i år var første gang Dnk var mer formelt involvert, både gjennom MKR og Kirkelig senter for religionsdialog. Det vises til vedlegget for mer og fylldig bakgrunnsinformasjon om Journées d'Arras.

Temaet på årets møte i Madrid var "Citizenship and faith in Europe". Dette er et tema som ofte kommer opp i kristen-muslimsk sammenheng (og samtalene relaterte seg i stor grad til KEK/Islam in Europe Committee-rapporten fra den europeiske kristen-muslimske konferansen i Mechelen/Brüssel i oktober 2008, jf rapporten til Gerd Marie Ådna fra denne konferansen). Nok en gang var det interessant å se at norske erfaringer fra kristen-muslimsk dialog lyttes til med stor interesse av mennesker fra andre europeiske land. "Citizenship & muslim"-diskursen handler i stor grad om borger-rettsstat-forhold, og under tematikken ligger ofte et vagt spørsmål/antakelse om i hvilken grad "muslimen" viser lojalitet til den europeiske og sekulære staten, eller sagt på en annen måte: Hvordan den muslimske identiteten samspiller/ikke samspiller med andre identiteter, rettigheter og plikter som hefter ved det å være europeisk borger. Det at det ikke finnes et eget muslimsk, politisk parti i Norge, å la KrF, gjør at vi heller ikke kan snakke om en egen "muslimsk" politikk/interessefokus (inkludert parallellsystem) som evt. skulle avvike fra mainstream politikk. Eksempelvis kan det nevnes at de tre muslimske stortingsrepresentantene som finnes i Norge, tilhører tre ulike partier (SV, AP og H). Alle tre stemte interessant nok for en ny, kjønnsnøytral ekteskapslov, så hva som skjer når "muslimen" engasjerer seg politisk, er ikke lett å forutsi.

Det største utbyttet fra møtet i Madrid var åpenbart å knytte personlige kontakter og bli kjent med saker/problemstillinger som opptar andre kirkelige arbeidere i Europa. Det er spesielt interessant at flertallet av nettverkets medlemmer er katolikker. På den måten er nettverket et ganske unikt økumenisk (protestantisk-katolsk) forum, og et sted hvor man kan få kjennskap til katolske erfaringer med kristen-muslimsk dialog, erfaringer som ellers er vanskelige å få kjennskap til i Norge.

Dnk ved MKR har sagt ja til å være vertskap og arrangere Journées d'Arras-møtet i 2011. Temaet for neste års samling skal være "The image of the Other". Møtet vil finne sted på Gjestehuset Lovisenberg fra 14.-18. juni 2011. Det er etablert både en nasjonal og en europeisk arbeidsgruppe som skal forberede dette møtet. MKR er ved religionsrådgiver representert i begge arbeidsgruppene.

Vedlegg

The JOURNEES D'ARRAS

The Journées d'Arras take place every year since 1980, normally in the week after Pentecost. They bring together a group of Christians from the countries of Europe, working within their own churches, concerned with Christian-Muslim relations. The Journées d'Arras have been ecumenical from the start, reflecting the situation in Europe today, with the churches working in partnership.

The name derives from Arras in north-eastern France, where the meeting was held for the first few years. The idea of a European gathering was first mentioned in September 1977, at an international meeting on Christian-Muslim affairs, and again more specifically in 1979. In that year Hans Vocking, of CIBEDO (Christlich-Islamische Begegnung-Dokumentationsstelle), Frankfurt, suggested the project of an annual meeting to concentrate upon our own region and concerns.

The idea was well received, and the then Bishop of Arras, Mgr Gerard Huyghe, generously invited the group to meet in his diocese. Thus in May 1980 a small group of people from six countries met for four days in the former seminary, now a diocesan centre, in Arras.

On that first occasion, we reviewed the situation in our respective countries, exchanged information and ideas, defined our aims, and then had to think ahead. We realised that regular meetings of this kind would be useful, and the Journées became an annual event. Sessions for exchange of information have remained an important feature.

The planning and organisation were carried out by Hans Vocking at CIBEDO, helped in subsequent years by a committee of two or three elected members. One or two experts would be invited to address the group and take part in discussion.

As time went by more countries joined, ranging from Scandinavia to Eastern Europe. International organisations have sometimes sent a representative: the WCC; PISAI (Pontifical Institute for Arabic and Islamic Studies); PCID (the Vatican's Council for Inter-religious dialogue).

After Mgr Huyghe's retirement, the location was changed: in 1986 Tournai, Belgium, where for the first time simultaneous translation was provided between French and English. From 1988 to 1990 we met in Marseilles; 1991 Trier, Germany; 1992 Rixensart near Brussels; 1993 Brussels; 1994 Innsbruck; 1995 Strasbourg; 1996 Marseilles; 1997 Milan, 1998 Birmingham, 1999 Münster, 2000 Celje, 2001 Sigtuna, 2002 Istanbul, 2003 Lyon/F, 2004 Hoven/NL, 2005 Moskau, 2006 Hasselt, 2007 Gdansk, 2008 Sassone/Rome, 2009 Bonn, 2010 Madrid.

From 1981 onwards, we have had a specific theme each year, reflecting current concerns of the group, and at times also the focus for other, larger conferences held by church organisations. The subjects and speakers have been as follows:

- 1981, Muslim children attending Christian schools; theological background presented by Mgr Teissier of Algeria.
- 1982, Questions at the level of faith which the Muslim presence puts to the Christian community. The theology of Christian-Muslim dialogue was outlined by Michael Fitzgerald, of PISAI and the then Secretariat for non-Christians.
- 1983, Mixed marriages, legal and pastoral aspects, and theological implications; presented by Jørgen Nielsen of Selly Oak and Guy Harpigny.
- 1984, Mosques, and their role for the Muslim communities in Europe; with Professor Jacques Waardenburg.
- 1985, Conversions, the anthropological, practical, and pastoral aspects; with G. Renier.
- 1986, Religious education for the younger generation, both Christian and Muslim; presented by John Shepherd, Lancaster, UK, and Andre Knockaert, Lumen Vitae, Brussels.
- 1987, Theological training of pastoral workers with regard to Islam; presented by Colin Chapman, Bristol, UK, and Guy Harpigny. For the first time, the Journées d'Arras decided to issue Recommendations: our churches were asked to ensure that theological and pastoral training should include instruction and awareness of Islam.
- 1988, Muslim women born or brought up in Europe; with Gé Speelman, Netherlands, and a young woman from Tunisia currently living in France.
- 1989, Muslim organisations in Europe; with Jørgen Nielsen and Jacques Waardenburg.
- 1990, Dialogue partners, following on from the previous year, but dealing more specifically with Muslim groups which relate to Christians.
- 1991, Presentation of Christianity to Muslims. After dealing for so long with Christian understanding of Islam, we wished to look at the situation in reverse; many Muslims genuinely want to know more about the Christian faith. The speakers were J.M. Gaudeul, Lyon, formerly of PISAI, and A. Hauser. This time too we produced Recommendations for our churches, asking for the preparation of suitable material.
- 1992, Christian-Muslim marriages and the consequences, including divorce and the upbringing of children. Presented by Andrew Wingate, of the College of the Ascension, Selly Oak, and Fr Khalil Kochassarly, a Syrian from El-Kalima, Brussels.
- 1993, The state, religion, and secularism (laïcité); with Jørgen Nielsen and André Coste sj.

- 1994, Christians and Muslims in Europe and human rights; with Prof Richard Potz of Vienna and Karim Demir of Heilbronn.
- 1995, Inculturation as development towards Euro-Islam? Islamic response(s) to the challenge of western society in Europe; with Ahmed Jaballah and Jacques Waardenburg.
- 1996, Da`wa in the multireligious context of Europe; with Nico Landman and Didier Ali Bourg.
- 1997, Reading the Bible and Qur'an in pluralist societies; with Prof Aref Nayed, then a lecturer at PISAI, and Mgr Pier Fumagalli of the Ambrosiana Library.
- 1998, Muslims organisations and the shaping of society in Europe; with Coskun Cörüz and Philip Lewis.
- 1999, The implications of religious freedom; with Halima Krausen and Stephanos Stavros.
- 2000, Islam in the Balkans; with Msgr Mato Zovkic, Mag. Nedzad Grabus and Tarek Mitri.
- 2001, Muslims, Christians, nation states: contributions and conflicts; with Eva Hamberg, Peter Weiderud, Pernilla Ouis and Pierre Durrani giving specialised input on Sweden.
- 2002, Teaching Muslims about Others in Turkey, Teaching Muslims for Others in Europe.
- 2003, Christians and Muslims faced with situations of violence, with Fouad Imarraïne of the Young Muslims of France, and P. Michel de Gigord of the diocese of Dijon
- 2004, Islam: reporting in the Muslim and non-Muslim media, with Fouad Sidali and Theo Witvliet
- 2005, Polarisation of attitudes and the future of Christian-Muslim relations in Europe, with talks by Prof. A. Malashenko and Dr. A. Zhuravskiy on Islam in Russia; held at St. Andrew's Biblical Theological Institute JdA celebrated its twenty-fifth anniversary reflecting upon the past and present of Christian-Muslim relations in Europe
- 2006, Theme "Relationship between Religion and the State" by reports from different countries; visit to the city of Genk and interreligious council; lesson by Prof. Mahi Jacob, Brussels
- 2007, "Can Christians and Muslims pray together"; talks with representatives of Muslims in Gdansk

- 2008, "Proselytism and conversion; dialogue and evangelism"; visits and talks in Rome
- 2009, the theme "Gender issues in Muslim-Christian relations" was dealt with by a number of speakers and in working groups; visits to Muslim organisations in Cologne
- 2010; "Citizenship and Faith in Europe"

Although meeting only once a year, the Journées d'Arras have a small committee to keep members in touch and arrange each year's session. The Journées try to keep informed about developments in the Muslim presence and in Christian-Muslim relations throughout Europe, and to be of help to our churches. There are personal and informal links with a variety of organisations.

The preparatory committee is appointed by the plenary of the annual meeting and normally composed of persons who organized the previous, the present and the meeting of the following year plus the secretary administering the list of members of Journées d'Arras and sending out the annual invitation (presently office of EKD Hannover/Germany, see below)

A small number of people have attended regularly since 1980, while some come for one or more years. We are a network of friends and colleagues, with a sense of community and purpose, which is strengthened by our sharing in liturgy, in morning prayers, in informal conversation and in meals. The group is of a size to sit around one large table for discussion, and the atmosphere is relaxed despite the work schedule.

Journées d'Arras are a small group, whose influence is probably felt more widely than we realise in the churches of Europe. We aim to inform, encourage, and assist all who are working for greater understanding between Christians and Muslims.

Homepage of Journées d'Arras: www.muslims-and-christians.info; administered by Iain MacKellar, Roanne/F; e-mail: iain2mackellar@orange.fr or notification@pbwiki.com

Administrative assistance of Journées d'Arras: OKR Dr. Martin Affolderbach and Gabriele Kaufmann, Kirchenamt der EKD, Herrenhäuser Str. 12, D-30419 Hannover, Telefon: +49 511 2796 238; -221; Fax: +49 511 2796 722; e-mail: martin.affolderbach@ekd.de; Gabriele.kaufmann@ekd.de; homepage: <http://www.ekd.de>

For more information you can also get in touch with Dr. David Thomas at the University of Birmingham, UK, d.r.thomas.1@bham.ac.uk

Penelope Johnstone; update Martin Affolderbach, Hanover/D, Jan 2010

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Utenriksministeren

Generalsekretær Berit Hagen Agøy
Mellomkirkelig råd
Postboks 799, Sentrum
0106 OSLO

10/00018-42

Oslo, 24. juni, 2010

Generalsekretær Berit Hagen Agøy,

Takk for ditt brev av 25. mai d.å. med Mellomkirkelig råds respons til Kairos Palestina. Kairosdokumentet er et viktig budskap fra kirkeledere om at Israels okkupasjonspolitikk ikke er akseptabel og må opphøre. Vi kjenner alle den betydning Kairosdokumentet fra 1985 hadde for kampen mot apartheid i Sør-Afrika. Det er mitt håp at Kairos Palestina vil ha samme betydning for utviklingen i Det palestinske området.

Som okkupasjonsmakt påhviler det Israel ufravikelige forpliktelser under Fjerde Genève-konvensjon. Men samtidig er situasjonen i Midtøsten, slik Mellomkirkelig råd påpeker, kompleks og oppfattes svært forskjellig av partene. Vi må erkjenne at denne kompleksiteten og de forskjellige oppfatningene gjør at det kun er forhandlinger som kan legge grunnlaget for en varig løsning på konflikten. Gjennom årene siden signeringen av Oslo-avtalen i 1993 har vi opplevd både fremskritt og tilbakesteg i forhandlingsprosessen. I dagens situasjon føler mange at vi står lengre fra en fredsløsning enn noensinne. Men et samlet internasjonalt samfunn står fast på at forhandlingssporet er det eneste alternativet.

Norges viktigste bidrag til fredsprosessen er det arbeidet vi gjør som leder for den internasjonale giverlandsgruppa (Ad-hoc Liaison Committee). Siden 1993 har vi ledet arbeidet med å koordinere den internasjonale giverinnsatsen for bygging av palestinske institusjoner og forberedelser til en palestinsk statsdannelse. Siden 2007 og under ledelse av statsminister Salam Fayyad har dette arbeidet skutt fart. Norge har ledet an i å mobilisere støtte for De palestinske selvstyremyndigheters treårige reformplaner, og Fayyad-regjeringen har reformert og utviklet palestinske

institusjoner i tråd med planene. Vi er nå i en situasjon hvor vi aner konturene av en palestinsk statsstruktur rede til å ta ansvaret for en selvstendig palestinsk stat. Innen utgangen av 2011 skal institusjonsbyggingen etter planen være fullført. Men skal den omfattende palestinske og internasjonale innsatsen som nå er lagt ned i denne prosessen ha noen verdi, må den følges opp med en forhandlet løsning. USA spiller her en nøkkelrolle og har erklært at målet med engasjementet i denne konflikten er en fredsavtale og opprettelsen av en palestinsk stat. Jeg har tillit til at USA, gjennom sin tilretteleggerrolle, kan få partene tilbake til forhandlingsbordet. I mellomtiden mener jeg det er helt nødvendig at sentrale aktører støtter oppunder partene og det arbeidet som ligger foran dem frem mot en endelig fredsavtale.

Jeg har full forståelse for den frustrasjon og maktesløshet mange føler over palestinernes situasjon. Hendelser som den ombord Mavi Marmara den 31. mai, der ni aktivister ble drept, bare bidrar til å øke opinionens motstand mot Israels politikk. Jeg står fast på at verdenssamfunnet har krav på å få vite hva som skjedde ombord på skipet gjennom en internasjonal granskning, og det jobber Norge aktivt for. Samtidig er det viktig å holde fast på vårt langsiktige mål om en tostatsløsning. En situasjon hvor forhandlingene bryter sammen og hvor tostatsløsningen ikke lenger er realistisk, er ingen tjent med, ei heller palestinerne.

Med vennlig hilsen

Jonas Gahr Støre

PROTOKOLL FRA KIRKENS NØDHJELPS REPRESENTANTSKAPSMØTE
Oslo, 4.- 5. juni 2010

Deltakere:

Oslo bispedømmeråd	Inger Anne Naterstad	
Borg bispedømmeråd	Tor Sørby	vara
Hamar bispedømmeråd	forfall	
Tunsberg bispedømmeråd	Sigrun Volden	
Agder bispedømmeråd	Jan Olav Olsen	RS-ordfører
Stavanger bispedømmeråd	Arve Dalby	
Bjergvin bispedømmeråd	Hege Feet Askvik	vara
Møre bispedømmeråd	Erling Sølvik	
Nidaros bispedømmeråd	Gunn Agot Leite	vara
Sør-Hålogaland bispedømmeråd	forfall	
Nord-Hålogaland bispedømmeråd	Oddhild Klevberg	
MKR	Berit Hagen Agøy	
Dnk - Kirkemøtet	Stig Lægdene	
	Per Oskar Kjølaas	
	Henny Marie Koppen	
	Sissel Hodne Steen	
- Ungdomsrepresentant	Gunnhild Nordgaard Hermstad	
- Samisk Kirkeråd	John Erland Boine	
Den Indre Sjømannsmisjon	forfall	
Norges Samemisjon	forfall	
Norges KFUK-KFUM	Anja Elise Husebø	
Norges Kristelige Student- og skoleungdomslag	Karl Johan Bjørge	
Den Evangelisk Lutherske Frikirke	Dagfinn Stærk	
De Frie Evangeliske Forsamlinger	Kjell Ohldieck	
Det Norske Baptistsamfunn	Jan Sæthre	
Det Norske Misjonsforbund	Viggo Koch	
Frelsesarméen	Bernt Olaf Ørsnes	
Metodistkirken i Norge	Tove Odland	varaordfører
Pinsebevegelsen i Norge	forfall	
<u>Observatører:</u>		
NORME	Ragnhild Mestad	(spes. oppnevnt)
Global Aid Network (GAN)	Lise Gråten	(spes. oppnevnt)
Norges Kristne Råd	Ørnulf Steen	
<u>Styret</u>		
	Inger Johanne Wremer	styreleder
	Paul Dahlø	nestleder
	Martin Kulild	
	Kjersti Thoen	
	Brita Bye	
	Billy Taranger	
	Kjersti Lindøe	
	Frank Grimstad	
	Bente Heibø Modalsli	
	Siv Engebråten Bonde	
	Liv Snesrud	
	Ida Thomassen	
<u>Administrasjonen</u>		
	Atle Sommerfeldt	Gen. sekretær
	Torbjørn Buer	Ass. GS
	Steinar Bakken	HR-sjef
	Anne Kristin Sydnes	Utenlandssjef
	Liv Hukset Wang	KomInn-sjef
	Anders Østeby	Økonomisjef
	Wenche Fone	UP-sjef
	Einar Tjelle	nettverksleder
	Asle Kristiansen	nettverkskonsulent
	Thea Dehlie	RS-sekretær
	Malin Bismo Lerudsmoen	Assistent

Møtet ble åpnet med velkomstord og andakt av Arild Harvik, konstituert generalsekretær i Det Norske Baptistsamfunn.

Sak 01/2010 KONSTITUERING AV MØTE

Opprop ved generalsekretær Atle Sommerfeldt. Møtet var beslutningsdyktig. Det var 24 stemmeberettigede representanter til stede.

Det var meldt forfall for Hamar bispedømmeråd, Sør-Hålogaland bispedømmeråd, Den Indre Sjømannsmisjon, Norges Samemisjon og Pinsebevegelsen i Norge.

Det var ingen innvendinger til innkallingen.

Innkalling og sakliste ble godkjent.

Inger Anne Naterstad og Viggo Koch ble enstemmig valgt til protokollunderskrivere.

Administrasjonen ble godkjent som tellekorps.

Sak 02/2010 PROTOKOLL FOR REPRESENTANTSKAPSMØTET 2009

Kommentar fra Bernt Olaf Ørsnes til sak 05/2009 Revisjonshonorar pkt 5 – revisjonshonorar. Representantskapet fattet følgende enstemmige

VEDTAK:

Representantskapet godkjenner den framlagte protokoll for Representantskapsmøtet 2009.

Sak 03/2010 ÅRSMELDING 2009

Styreleder Inger Johanne Wremer og Generalsekretær Atle Sommerfeldt holdt hver sin innledning.

Utlandssjef Anne Kristin Sydnes presenterte utevirksomheten, og oppsummerte perioden 2005-2009.

Deretter ble det åpnet for generaldebatt. Følgende representanter hadde ordet i debatten:

Sigrun Volden, Dagfinn Stærk, Berit Hagen Agøy, Viggo Koch, Jan Sæthre, Bernt Olaf Ørsnes, Sissel Hødne Steen, Arve Dalby, Tor Sørby, Stig Lægdene, Gunn Ågot Leite, samt Utlandssjef Anne Kristin Sydnes.

Styreleder og generalsekretær oppsummerte og kommenterte innspillene til slutt. Innspill er notert og styret tar med seg dette videre.

Representantskapet fattet følgende enstemmige vedtak:

VEDTAK:

Representantskapet tar styrets årsmelding for 2009 til orientering.

SAK 04/2010 REVIDERT ÅRSREGNSKAP MED ÅRSBERETNING OG REVISORS BERETNING 2010

Styremedlem Kjersti Thoen presenterte hovedtrekk ved regnskapet.

Årsregnskapet for 2009 viser noe økning av administrasjonsutgiftene, men det er også noen endringer på hva som defineres som administrasjon.

I generaldebatten hadde følgende representanter ordet:
Viggo Koch, Bernt Olaf Ørsnes, Anja Elise Husebø, samt Kjersti Thoen, økonomisjef Anders Østeby og generalsekretær Atle Sommerfeldt.

Representantskapet fattet følgende enstemmige

VEDTAK:

Representantskapet godkjenner det fremlagte reviderte årsregnskap og årsberetning for 2009. Årets aktivitetsresultat på MNØK – 23 373 disponeres i henhold til styrets forslag.

SAK 05/2010 FASTSETTELSE AV REVISJONSHONORAR 2010

Representantskapet fattet følgende enstemmige

VEDTAK:

Revisjonshonoraret for 2010 fastsettes til kr 628 000.

SAK 06/2010 ORIENTERING OM KIRKENS NØDHJELPS NYE GLOBALE STRATEGI

Generalsekretær Atle Sommerfeldt orienterte om Kirkens Nødhjelps nye globale strategi. Endelig vedtak i saken ble fattet av styret 5.mai.

Det var replikker fra Jan Sæthre, Ragnhild Mestad, Berit Hagen Agøy. GS takket for kommentarene.

Representantskapet fattet følgende enstemmige

VEDTAK:

Representantskapet tar presentasjonen av Kirkens Nødhjelps nye globale strategi til orientering.

**SAK 07/2010 VALG AV STYRELEDER TIL KIRKENS NØDHJELPS STYRE FOR PERIODEN
FRA RS 2010 – T.o.m. RS 2013**

På vegne av valgkomiteen, la Anja Elise Husebø fram og kommenterte valgkomiteens innstilling til kandidatene for ny styreleder til Kirkens Nødhjelps styre: i alfabetisk rekkefølge Solveig Mjøsnes og Kjell Nordstokke. Det var 24 stemmeberettigede til stede ved valget. Alle stemmesedler var gyldige.

Berit Hagen Agøy holdt en valgtale for Kjell Nordstokkes kandidatur.

Kjell Nordstokke ble valgt som ny styreleder i Kirkens Nødhjelp, med 19 av 24 stemmer. Solveig Mjøsnes fikk 5 stemmer.

Inger Johanne Wremer ble takket av som styreleder (har siddet som styreleder fra RS 2007 til RS 2010).

**SAK 08/2010 VALG AV MEDLEMMER TIL KIRKENS NØDHJELPS STYRE FOR PERIODEN
FRA RS 2010 – T.O.M. RS 2013**

Valgkomiteen la fram følgende innstilling til kandidater til de 2 ledige styremedlemsplassene. Det var 23 stemmeberettigede til stede ved valget (et stemmeberettiget medlem hadde forlatt møtet til denne saken). Alle stemmesedler var gyldige.

Kjersti Lindøe ble gjenvalgt med 21 stemmer.
Frank Grimstad ble gjenvalgt med 16 stemmer.

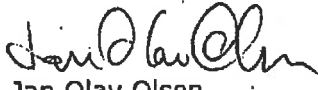
David Hansen fikk 7 stemmer.
Solveig Brekke Skard fikk 2 stemmer.

Neste representantskapsmøte ble fastsatt til **27-28. mai 2011, i Oslo-området**. Styret kommer tilbake med melding om sted.

Oslo, 4. juni 2010

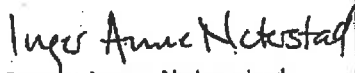
Atle Sommerfeldt
generalsekretær

Jan Olav Olsen
ordfører

Viggo Koch

Inger Anne Naterstad

Thea Dehlie
referent

Utvalg for gjennomgang av tros- og livssynspolitikken

Kulturminister Anniken Huitfeldt presenterte 25.06.2010 utvalget som skal gå gjennom tros- og livssynspolitikken.

- Forholdet mellom stat, samfunn, individ, religion og livssyn har kommet på den politiske dagsordenen i stadig sterkere grad de senere årene. Det pågår mange viktige diskusjoner om tradisjon og mangfold og hvilken rolle tro og livssyn bør ha i det offentlige rom. Vi har behov for en mer helhetlig tros- og livssynspolitikk, og fra flere hold er det tatt til orde for en offentlig utredning på feltet. Med dette utvalget følger vi opp Soria Moria 2, sier kulturminister Anniken Huitfeldt.

Bildet: Leder for utvalget Sturla Stålsett, generalsekretær i Kirkens Bymisjon, kulturminister Anniken Huitfeldt og nestleder Bente Sandvig, fagsjef i Human-Etisk Forbund og leder av Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn. Foto: KUD

De siste tiårene har det norske samfunnet gjennomgått store endringer, og vi har et stort kulturelt og religiøst mangfold. Rundt 80 prosent av befolkningen tilhører Den norske kirke, men både antall tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke og antall personer som tilhører disse samfunnene, er økende.

- Utvalget er bredt sammensatt med medlemmer fra ulike tros- og livssynssamfunn, i tillegg til religionsvitenskapelig, teologisk, juridisk og samfunnsvitenskapelig kompetanse. Jeg ser fram til å høre hva de foreslår, sier Huitfeldt.

Utvalget skal fremme forslag som kan bidra til å skape en mer helhetlig politikk på feltet. Utvalget skal ta utgangspunkt i at statens fremste oppgave i tros- og livssynspolitikken er å sikre og beskytte tros- og livssynsfriheten, slik denne er forankret i internasjonale konvensjoner og nasjonal rett. Utvalget skal legge til grunn avtalen 10. april 2008 mellom de politiske partiene på Stortinget om statskirkeordningen.

Utvalget skal avgi sin innstilling innen utgangen av 2012.

Sammensetning av utvalget

Leder:

Sturla Stålsett, Oslo (46) Generalsekretær Kirkens Bymisjon.

Nestleder:

Bente Sandvig, Bærum (52) Fagsjef i Human-Etisk Forbund og leder av Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn.

Jan F. Bernt, Bergen (63) Professor, Det juridiske fakultet, UiB.

Ingunn Folkestad Breistein, Kristiansand (47) Førsteamanuensis Ansgar teologiske Høyskole i Kristiansand.

Ottar Grepstad, Volda (57) Forfatter og direktør for Nynorsk Kultursentrum.

Valgerd Svarstad Haugland, Asker (54) Kirkeverge i Oslo.

Lavleen Kaur, Oslo (33) Stipendiat, Inst. for kriminologi og retts sosiologi, UiO.

Oddbjørn Leirvik, Oslo (59) Professor i interreligiøse studier, Det teologiske fakultet UiO.

Guri Melby, Trondheim (28) Lektor ved Høyskolen i Sør- Trøndelag.

Rolf Reikvam, Sørumsand (62) Selvstendig næringsdrivende.

Hege Fjellheim Sarre, Karasjøen (47) Underdirektør i Sametinget.

Rune Skjælaaen, Bergen (56) Sykehusprest Haraldsplass diakonale sykehus.

Tove Strand, Oslo (64), Direktør Ullevål universitetssykehus.

Shoaib Sultan, Oslo (37) Generalsekretær Islamsk Råd Norge.

Margareta Tumidajewicz, Oslo (26) Rådgiver Oslo katolske bispedømme.

Mandat for utredning av tros- og livssynspolitikk

Bakgrunn og utgangspunkt

Regjeringen har besluttet å nedsette et utvalg som skal foreta en gjennomgang av statens tros- og livssynspolitikk. Utvalget skal fremme forslag som kan bidra til å skape en mer helhetlig politikk på feltet.

De siste tiårene har det norske samfunnet gjennomgått store endringer. Det er blitt et økt kulturelt og religiøst mangfold. Ca. 80 % av befolkningen tilhører Den norske kirke, men både antall tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke og antall personer som tilhører disse samfunnene, er økende. I 2009 var det vel 400 000 tilskuddsberettigede medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke og i overkant av 600 tros- og livssynssamfunn

I de senere årene har forholdet mellom stat, samfunn, individ, religion og livssyn i stadig sterkere grad kommet på den politiske dagsordenen i Norge og i mange andre land. Spørsmålene handler både om hvilket ansvar offentlige myndigheter, samfunnet og individene har for religion og livssyn, og om hvilket ansvar representanter for tros- og livssynssamfunn har overfor staten, samfunnet og individene. I flere sammenhenger pågår det diskusjoner om tradisjon, mangfold og pluralitet og hvilken rolle tro og livssyn bør ha i ulike offentlige rom. Dette har også ført til at flere aktører har pekt på behovet for en mer helhetlig tros- og livssynspolitikk og tatt til orde for en offentlig utredning på dette feltet.

Statens tros- og livssynspolitikk er utviklet over en lang tidsperiode. Med utgangspunkt i statskirkeordningen og et prinsipp om økonomisk likebehandling og ikke-diskriminering har offentlige myndigheter utviklet en aktivt støttende politikk overfor tros- og livssynssamfunnene.

Retten til tros- og livssynsfrihet er en grunnleggende menneskerettighet. Tros- og livssynsfriheten omfatter både den enkeltes rett til å tro det han eller hun vil, til å skifte tro og til å ha et livssyn som innebærer ikke å ha en religiøs tro og ikke måtte overholde religiøse normer. Religion er også et kollektivt fenomen, og tros- og livssynsfriheten har derfor en kollektiv side. Den omfatter frihet til å komme sammen om religiøse formål, å delta i religiøse ritualer og den innebærer rett til å organisere et felles religiøst liv.

Mandat:

Utvalget skal foreta en gjennomgang av statens tros- og livssynspolitikk og fremme forslag til endringer som kan bidra til å skape en mer helhetlig politikk på området. Utvalget skal ta utgangspunkt i at statens fremste oppgave i tros- og livssynspolitikken er å sikre og beskytte tros- og livssynsfriheten, slik denne er forankret i internasjonale konvensjoner og nasjonal rett.

Videre skal utvalget legge til grunn at staten fortsatt skal føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk innenfor rammene av sentrale prinsipper i det norske samfunnet som demokrati, rettsstat og menneskerettighetene. Den individuelle og kollektive tros- og livssynsfriheten er ikke absolutt. Den kan begrenses ved lov dersom det er nødvendig ut fra andre tungtveiende hensyn, særlig andre menneskerettigheter slik som ytringsfriheten og forbudet mot diskriminering. I den senere tid har flere saker i den offentlige debatten illustrert spenningsforholdet som kan oppstå mellom tros- og livssynsfriheten på den ene siden og andre grunnleggende normer og verdier i det norske samfunnet på den andre.

Det er nødvendig å finne en balansegang som ivaretar både tros- og livssynsfriheten og andre rettigheter og sentrale prinsipper. Utvalget kan vurdere om det er andre grunnleggende normer og verdier som bør prege utformingen av politikken på feltet.

Utvalget skal legge til grunn avtalen 10. april 2008 mellom de politiske partiene på Stortinget om statskirkeordningen.

Med dette som utgangspunkt skal utvalget:

- Vurdere ordninger for tilskudd, registrering av trossamfunn og offentligrettslige funksjoner i tros- og livssynssamfunn basert på at staten skal ha en aktivt støttende holdning, og komme med forslag til endringer, med dagens finansieringsordning for Den norske kirke som premiss. Utvalget skal blant annet i gjennomgangen av tilskuddsordningen vurdere hensyn til kontrollmuligheter, personvern og partsinnsyn. Utvalget skal også drøfte i hvilken utstrekning det kan eller bør stilles vilkår for økonomisk støtte til tros- og livssynssamfunn.
- Vurdere om ordningen med registrering av trossamfunn bør opprettholdes, og i så fall om skillet mellom registrerte og uregistrerte trossamfunn bør videreføres. Utvalget skal i tillegg vurdere i hvilken grad tros- og livssynssamfunn skal utøve offentlig rettslige funksjoner og om det for eventuell utførelse av offentlig rettslige funksjoner bør stilles ytterligere vilkår om for eksempel antall medlemmer mv.
- Vurdere behovet for samordning av lov- og regelverk og forvaltning på ulike samfunnsområder for å sikre en mer helhetlig tros- og livssynspolitik, og komme med forslag til tiltak for bedre samordning.
- Vurdere hvilken plass religion og livssyn bør ha i ulike offentlige institusjoner, blant annet med hensyn til religiøs og livssynsmessig betjening, tilgang til bønne-/seremonirom, særlige krav til mat, klesdrakt osv.
- Vurdere hvordan tros- og livssynspolitikken påvirker integreringen i vårt samfunn. Utvalget skal også vurdere om flere av dagens finansieringsordninger som berører tros- og livssynssamfunn har konsekvenser for deltakelse på samfunnets fellesarenaer og eventuelt foreslå endringer.
- Innhente opplysninger om og drøfte tros- og livssynspolitik i de øvrige nordiske landene og i et utvalg av andre land det er naturlig å sammenligne Norge med.
- Utrede økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene.

Det er ønskelig at utvalget arbeider i dialog med tros- og livssynssamfunn og andre aktuelle aktører i samfunnet. Det bør være et siktemål at utvalget kan komme fram til forslag som kan samle bredest mulig oppslutning.

Utvalget skal legge fram sin utredning innen utgangen av 2012.

RAPPORT FRA SJØMANNSKIRKENS GENERALFORSAMLING
Bergen, 25.–27. juni 2010
v/Sissel Vartdal

Sjømannskirken i New York (altertavle)

Generalforsamlingen (GF) består av 90 delegater: 25 fra kretsene/foreningene i Norge, 33 fra kirkene/stasjonene ute, og Dnks delegasjon teller 5* pluss Bjørgvin biskop. I tillegg kommer representanter fra de ulike fagforeningene, hovedstyrets medlemmer og ledergruppen v/hovedkontoret (møter uten stemmerett).

Denne rapporten er det kun undertegna som hefter for, den er ikke skrevet på vegne av Dnks delegasjon. For meg var dette GF nr. 8 i rekken som oppnevnt delegat fra KM. Det jeg opplevde som mest engasjerende var foredraget til Tømm Kristiansen og den påfølgende debatten. Rapporten bærer preg av det.

Temaet på GF denne gangen var "VERDEN I ENDRING – KIRKE I UTVIKLING". Gjennom presentasjon av det pågående arbeidet, samt skisse til ny organisering av hjemmearbeidet viser Sjømannskirken (SK) en imponerende evne til kontinuerlig nytenkning og omstilling. Skillet mellom "ute" og "hjemme" skal bygges ned. Den operative virksomheten i Norge skal heretter organiseres i tre avdelinger (frivillighet, kirke og beredskap), med en sterkere integrering av virksomheten ute og hjemme innenfor hver enkelt avdeling. Kretsarbeidet går fra en tradisjonell geografisk organisering til en mer faglig og kompetansebasert inndeling i tråd med de nye avdelingene. Relasjonen til Dnk skal særlig forankres i den nye kirkeavdelingen. I tillegg skal organisasjonens formelle, demokratiske struktur utredes i løpet av 2010 og 2011. Dette kommer tilbake som sak til GF i 2012.

Et av programinnslagene på GF var foredrag av Tømm Kristiansen (TK). I tillegg til å holde foredrag, representerte TK Sjømannskirken i Sveits. Foredraget finnes her: <http://www.sjomannskirken.no/media/569254/Foredrag%20Tømm%20Kristiansen.doc> Foredraget tar oss med på en reise gjennom Sjømannskirkens historie, om sjømannsprester som tidlig lærte at det for "presten fantes flere språk enn de man snakket på Menighetsfakultetet". Om en utenlandsmenighet bestående av "reisende sjøfolk og nomader som både bannet og ba". Og at det kanskje nettopp er dette som har formet og skapt sjømannspresten: "Frisk, rett på sak, uten de snirklete ordene". Den tradisjonelle sjømannen er fortsatt i målgruppen. I tillegg er alle andre reisende – enten det er

studenter, klimaflyktninger, utestasjonerte i ulike bransjer, næringslivsfolk, turister, eventyrere etc – også en del av SKs nedslagsfelt. Slik har det vært en god stund.

I foredraget kommer TK inn på forholdet til, og forskjellen mellom, Sjømannskirken og Dnk. TK tegner på mange måter et svart - hvitt bilde for slik å få frem forskjelligheten mellom kirken hjemme og ute. Men etter mitt syn blir resultatet at TK, bevisst eller ubevisst, fastholder noen gamle skjema og forestillinger om Dnk. SK består angivelig av de rause, liberale og fleksible prestene mens Dnk fortsatt må slite med de trege, grensesettende mørkemenn av noen prester. Mens sjømannsprestene møter menigheten på pub, sitter sokneprestene i sakristiet og venter på menigheten. Og der sjømannskirken er kirke i verdens hverdag, forbindes kirken hjemme kun med søndager.

Det er flott å høre de gode historiene fra SKs hverdag, men jeg undres hvorfor disse historiene samtidig må kaste skygge over Dnk? Innlegg fra delegatene etter foredraget hadde en del fellestrekk: SKs solskinn- og suksesshistorier må gjerne fortelles, men ikke på bekostning av Dnk. Det reiste seg en liten protest fra GF, en protest mot TKs fremstilling og et behov for å fortelle en annen historie; kirken hjemme gjør mye bra og er virkelig tilstede i folks liv og hverdag.

I sin oppsummering etter plenumsdebatten understreket riktignok TK at han ikke mente at Dnk *var* sånn, men at dette er folks oppfatning av Dnk. Er det riktig? Og hvordan formes egentlig ”folks oppfatning”?

Etter å ha hørt mange beskrivelser om både kirken hjemme og kirken ute slår det meg at det synes å eksistere noen spesifikt kirkelige egenskaper ved det å være kirke, der SK kanskje er i besittelse av de gode og riktige egenskapene mens Dnk ikke ser ut til å ha vært like heldig. Finnes det slike kirkelige egenskaper, eller finner vi forklaringen hos menneskene som oppsøker kirken? Sannsynligvis en kombinasjon. Å være kirke i Nittedal eller New Orleans er kanskje ikke så ulikt. Det er noe grunnleggende likt i oppdraget og den diakonale tenkningen. I tillegg kommer mange av de ansatte i kirkene ute fra en kirke hjemme, eller de skal hjem til en kirke etter endt opphold ute. Så hvorfor oppleves kirken ute så forskjellig fra kirken hjemme?

Det er ikke tvil om at noe handler om forskjellige rammevilkår, forskjellig kultur og en noe forskjellig organisatorisk virkelighet sett fra kirkens side. Det er heller ikke tvil om at SK har gjort mye riktig når de har bygget nærværskompetanse blant de ansatte og fleksibilitet i strukturen. Jeg tror likevel en god del handler om menneskers forventninger og behov. Ute er man på reise, langt hjemmefra, uten nettverk, i en fremmed kultur og med noen steder fremmed språk. Da blir kirken en trygg havn, en virkelig medvandrer i en situasjon der mye annet er utrygt. Hjemme forventer vi at kirken skal være der når vi trenger den, på linje med NAV, et godt kollektivtilbud og alt det andre vi forbinder med det norske velferdssamfunnet. At man velger å engasjere seg i kirkelig arbeid når man er ute for en kortere eller lengre periode, er forståelig. At man velger å la være å oppsøke kirken når man kommer hjem, er også forståelig. Rammene om livene våre er forskjellig ute og hjemme. Som kirke tror vi jo at menneskers lengsel etter det hellige sitter dypt i oss. Det sitter bare litt dypere hjemme, ser det ut som.

Under plenumsdebatten stilte jeg følgende spørsmål til panelet (i tillegg til TK var det satt sammen et panel bestående av prester, proster og andre ansatte hjemme og ute), men like mye til meg selv: SK og Dnk er kanskje mer like enn vi tror, men det er likevel en vesensforskjell: SK har flere gode historiefortellere. Både fra brukerne som møter kirken

ute, men også fra ansatte som har et langt høyere selvbilde og stolthet i forhold til egen arbeidsplass. De gode historiene finnes også i Dnk, hvordan skal vi få dem ut? Hvordan kan vi lære å bli gode historiefortellere? Hvordan kan Dnk bygge et sterkere omdømme? Hvordan skal vi klare å rekruttere til tjeneste, både lønnet og ulønnet dersom TKs bilde av Dnk er det rådende?

Kanskje Dnks største utfordring det neste 10-året handler om å være en god historieforteller, jobbe med ambassadører i form av brukere, frivillige og ansatte som kan løfte Dnk frem og på den måten øke omdømmet, eller imaget til Dnk? Kirkevalget og demokratireformen kan være en gylden mulighet til å fortelle nye historier om Dnk. Fra NTB-oppslaget i fjor: "Bare en av ti stemte ved årets kirkevalg" til drømmeoppslag neste år: "Historisk mobilisering også ved årets kirkevalg viser at rekordmange flere enn før ønsker å bekrefte sitt medlemskap og sin tilhørighet til kirken. Ved overgangen til en mer selvstendig kirke slår folket ring om kirken".

I tillegg: Trosopplæringen er tettpakket med gode og vakre historier om mange små menneskers møter med kirken. Og selvsagt finnes det kirkekontor i Norge som får rørende brev fra konfirmandforeldre som på vegne av konfirmanden takker for en strålende konfe-tid og en strålende konfe-prest. Selvsagt finnes det fleksible diakoner og prester som våker dag og natt sammen med mennesker i krise, også hjemme i Norge. Selvsagt finnes det inkluderende menighetsfelleskap som har oppgaver for store og små, og som også kan kunsten å håndhilse. Alt dette vet vi. Men omverdenen vet det ikke.

Kanskje tema på et snarlig Kirkemøte skal være kirkens omdømme? Kanskje Tomm Kristiansen, eller en annen med sterk fortellerstemme, kan ha hovedforedraget der han både forteller de gode historiene, og utfordrer kirken og KM til å gå hen og gjøre det samme? Kanskje KM i tillegg skal invitere en omdømmeekspert som kan stille diagnosen og muligens foreskrive rett medisin? Kanskje Dnk rett og slett trenger et nasjonalt omdømmeprojekt?

* Oppnevnt for perioden 2006-2010: Dag Landmark, Inger Anne Naterstad, Sissel Vartdal, leder av MKR og leder av KR.

Oslo, 24. august 2010
Sissel Vartdal

Kan et menneske være ulovlig?

Tirsdag 31. august klokken 09.30-16.00 på Litteraturhuset i Oslo.

Norge har fått en papirløs underklasse av mennesker som har levd her i inntil 17 år uten rettigheter, ofte i stor nød. Hvilke løsninger har andre europeiske land valgt? Hva er rett vei videre for Norge? En rekke organisasjoner lanserer 31. august en bred kampanje for å sette fokus på papirløses situasjon med en heldagskonferanse på Litteraturhuset i Oslo.

Første del av konferansen vil ha fokus på løsninger i andre land, med internasjonale innledere, mens andre del vil ha fokus på situasjonen for papirløse i Norge. Konferansen vil avsluttes med en paneldebatt. Fullstendig program legges ut i august.

Arrangementet er gratis. Påmelding innen 26. august til papirlos@npaid.org

Mer informasjon: www.folkehjelp.no/papirlos

Arrangører: Norsk Folkehjelp, Amnesty International Norge, Kirkens Bymisjon, Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF), Antirasistisk Senter, Etiopiske asylsøkeres forening, Mellomkirkelig råd, Nettverk mot statlig rasisme, Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS), Juss-Buss, Afghan Refugee Committee, Blitz, Det iranske flyktningrådet i Norge, Flyktningnettverket til Norges Kristne Råd, Den norske Helsingforskomité.

Saksbehandler: Beate Fagerli

Orienteringssaker

11. Å være luthersk kirke i dag

Sammendrag

1. Bokprosjektet: Evangelisk-luthersk kirkeforståelse i et økumenisk fellesskap

Teologisk nemnds bokprosjekt planlegges ferdigstilt rundt årsskiftet 2010/2011, slik at boken kan brukes som ressursdokument til Kirkemøtets behandling av temaet "Å være luthersk kirke i dag" i 2011.

2. Tema for Kirkemøtet: "Å være luthersk kirke i dag"

Kirkerådet ønsker at hovedtema for Kirkemøtet 2010 og Kirkemøtet 2011 skal være "Å være luthersk kirke i dag".

I 2010 vil dette bli behandlet ved hovedtale på Kirkemøtet, "Luther glede (Lutter glede)", ved biskop Helga Haugland Byfuglien.

I 2011 er tanken å dels benytte tema fra Teologisk nemnds bokprosjekt, dels å bruke aktuelle problemstillinger i en tematisk panelsamtale. Det er ønskelig med et bredt sammensatt panel, og at det avsettes god tid til plenumsbehandling av tema under Kirkemøtet.

Det er ikke uten videre ønskelig at Kirkemøtet vedtar en uttalelse om å være luthersk kirke i dag, fordi det vil kreve en langt bredere høring enn tiden tillater.

Det foreslås derfor at det utarbeides et saksdokument med forslag om utarbeidelse av Plan for økumenikk og internasjonalt samarbeid, som tar hensyn til Kirkemøtets behandling av temaet "Å være luthersk kirke i dag".

Det bør videre foretas en gjennomgang av det pågående reformarbeidet og Mellomkirkelig råds arbeid med Den norske kirkes økumeniske engasjement (MKR 39/10), av hensyn til de implikasjoner disse dokumentene har for Den norske kirkes videre arbeid med sin selvforståelse.

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd tar saken til orientering.

EPOKESKIFTE I MISJONEN: EDINBURGH 2010

Ole Chr M Kvarme, biskop i Oslo

Den norske kirke ønsker å være en misjonerende kirke. Hva skal det bety for oss i årene som kommer?

I juni i år ble det holdt en økumenisk misjonskonferanse i Edinburgh med deltakelse fra alle kanter av verden og fra de fleste konfesjoner og strømninger i den kristne kirke. Konferansen markerte 100-års-jubileet for den skjellsettende misjonskonferansen samme sted i 1910, og målet var å trekke opp nye linjer for misjon og økumenisk samarbeid i det 21. århundre¹. Med forarbeidene som var gjort, og den oppfølging som nå skjer i mange regioner, gir det forventning til en fornyelse som også bør berøre våre breddegrader².

I senere tiår har det internasjonalt skjedd et paradigmeskifte i misjonsforståelse og misjonal praksis. Dette paradigmeskiftet ble bekreftet og videre utviklet i Edinburgh. Når det hos oss er usikkerhet om misjonsoppdraget, kan det være grunn til å rette søkelys på dette paradigmeskiftet og hva det innebærer. Det kan også gi ny frimodighet til menighetenes misjonsengasjement, ikke bare for prosjekter i ande land, men som misjonerende menigheter i sine lokalsamfunn³.

Guds misjon – *Missio Dei*

Det grunnleggende i dette paradigmeskifte ligger i kjernen av misjonsforståelsen: Misjonen er ikke *kirkens* misjon, men *Guds* misjon (*missio Dei*)⁴. Det er Faderen som sender Sønnen, Faderen og Sønnen sender Den hellige ånd, og den kristne menighet får gå inn i denne sendelsen med det mål Gud har for den: skaperverkets fullendelse i frelsen i Jesus Kristus og ved Den hellige ånds nyskapende gjerning. Denne fokus er konsekvensrik og en ny og annerledes måte å tenke og tale om misjon, en bevegelse bort fra en *kirkesentrert* misjon til en *misjonsorientert* kirke. Fokus er ikke primært på hva vi gjør, men på det Gud gjør og har på gang blant mennesker og i deres omgivelser, og at vi skal få gå inn i det.

Denne forskyvning i tyngdepunkt innebærer en utvidelse av misjonsoppdraget fra et snevert fokus på verbal formidling av evangeliet, til et mer helhetlig (*holistisk*) perspektiv. Det betyr ikke at formidlingen av evangeliet ikke lenger står i sentrum, men at kirkens liv og tjeneste og den enkeltes liv og tjeneste i sin helhet er misjon. Det handler ikke bare om det vi *gjør*, men om det vi *er*: i gudstjenestefeiring, fellesskap og daglig liv, og det inkluderer kulturarbeid og diakoni, engasjement for frigjøring, fred og forsoning, for skaperverk og fattige.

¹ Jfr. Temanummeret om misjon LK 22/2009 og Lalsangkima Pachuas artikler i LK 3 og 4/2010.

² Forberedelsesmaterialet til konferansen er samlet i boken *Witnessing to Christ Today*, ed. Daryl Balia and Kirsteen Kim, Edinburgh 2010 Series, Oxford: Regnum Books International 2010.

³ Det følgende baserer seg på en mer omfattende rapport jeg har skrevet på vegne av konferansens *Listening Group*, her bearbeidet med tanke på norske lesere.

⁴ Først formulert under Det Internasjonale Misjonsråds møte i Willingen, Tyskland, i 1952.

betydningen av "frelsen i Kristus alene" og Den hellige ånds gjerning i møte og fellesskap med mennesker av annen tro. Men i ethvert møte med medmennesker trenger vi å lytte intenst og med respekt, og å formidle vår tro med ydmykhet. Det å dele evangeliet med andre kan aldri skje "ovenfra og ned". Hos oss krever det både at vi styrker vår kunnskap om og kjennskap til egen tro og samtidig har vilje til å lytte og lære om andres tro og trospraksis.

I de senere tiår har det skjedd en revitalisering av islam, ikke bare i Midt-Østen, Afrika og Asia, men det er et nytt nærvær av muslimer både i Europa og Nord-Amerika. Når det militante islam ofte fokuseres i våre medier, og vi får kjennskap til at kristne må lide på grunn av sin tro i flere muslimske land, er det samtidig viktig å ta på alvor hva muslimske ledere sier om muslimers forpliktelse til å leve sammen med mennesker av annen tro "i godt naboskap"⁸. Også i vårt land fremstår det som en utfordring for oss som misjonerende kirke: Hvordan skal vi leve sammen med muslimer i våre lokalsamfunn som gode naboer og dele med dem evangeliet om Jesus Kristus?

I Edinburgh fikk vi en presentasjon fra Tyskland som beskrev det som rører seg blant ungdom i Europa. Unge her har lite kjennskap til egen og andres tro og enda mindre til hva misjon er og innebærer. De lar seg berøre av en tro som gir seg tydelige og sterke uttrykk, men viser stor usikkerhet når det gjelder etiske spørsmål og evangelisering. Spørsmålet som ble stilt, gjelder også hos oss og gir grunn til å tenke gjennom livet i våre menigheter og vårt ungdomsarbeid: Har vi som kristne i Vesten mistet tilliten til evangeliet? Kan vi bevare tilliten til evangeliet og samtidig vise respekt for andre trostradisjoner?

Migrantene og den lokale kirke

Det overrasker mange når de får høre at 40 % av alle immigranter som er kommet til Norge de senere år, er kristne. Ikke mange av dem er lutheranere, og en majoritet er katolikker. Langsamt blir den kristne kirkes ansikt i vårt land mer mangfoldig.

I Edinburgh fikk vi høre at det i dag er 4000 koreanske menigheter i Europa og Nord-Amerika. Det tydeliggjør også at situasjonen er annerledes enn for hundre år siden og illustrerer nok ett element i paradigmeskiftet: misjon skjer i dag også fra øst og sør til vest og nord, så vel som mellom kontinentene. Under konferansen uttalte afrikaneren Fidon Mwombeki som arbeider med tyske kirker og migrantmenigheter der: "Ingen kirke er så rik at den ikke trenger misjon. Ingen kirke er så fattig at den ikke kan utøve og delta i misjon." Mange migranter bringer med seg nye, forfriskende uttrykk i sang, tilbedelse og evangelisk liv, og i dette ligger det et potensial til å fornye gamle menigheter og skape nye.

Med den tro og rikdom som migranter har med seg, er det vesentlig at de får en velkomst som sømmer seg en kristen menighet, kommenterte Fidon Mwombeki, og la til at det ofte mangler i europeisk sammenheng. Vi må

---

⁸ Bl.a. A Common Word. Muslims and Christian on Loving God and Neighbor, Ed. M.Wolf, Ghazi bin Muhammed and Melissa Yarrington, Grand Rapids, Michigan/Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company 2010.

gudstjenesteliv og tilbedelse. Vår samtidskontekst er også et kall til autentisk kristent liv, til å legge vekt på det relasjonelle element i tro og fellesskap, og til å styrke kristen enhet som motvekt til fragmentering. Autentisitet er imidlertid ikke det samme som "den perfekte fortelling". Vår sårbarhet, nederlag og "knuste hjerter" (Sal 51,19) er del av et autentisk kristent liv. Samtidig utfordrer den postmoderne kultur oss til å være profetiske røster i møte med overdreven forbruksmentalitet i våre egne fellesskap og samfunn.

Misjon og makt

Edinburgh 2010 ble en ydmyk og botspreget konferanse. Det kom særlig til uttrykk i oppgjør med de maktovergrep som har skjedd i kirkers og misjonsorganisasjoner virke de siste hundre år. Her dreier det seg dels om bevisst bruk av makt i forhold til innfødte kulturer på alle kontinenter, dels om misbruk av makt i forhold til barn i skyggen av kirkers og misjonsorganisasjoners virke.

I Edinburgh fikk vi høre sjokkerende fortellinger fra indianer-grupper og internatskoler for deres barn i Canada, fra slutten av 1800-tallet og opp til 1990-årene. Det var beretninger om overgrep mot barn i internatskoler, så vel som mer eller mindre sofistisert undertrykkelse av innfødtes språk og kultur. De senere år har en forsoningsprosess vært på gang, med initiativ fra de innfødtes selv. Det vi har vært gjennom i senere år i vårt land, gjenspeiler noe av den samme situasjon i forhold til den samiske befolkning, Roma-folket og i flere misjonsorganisasjoner.

Vi lever ikke lenger i kolonitiden, men fortsatt lever mennesker med sår etter misbruk av makt i egne liv eller mot den innfødte kulturen som de ble født inn i. Fremdeles er det fortellinger som må frem i lyset, og sår som må heles. Det er fortsatt behov for bot og for konkret oppreisning. Erfaringene fra siste århundre og vår egen samtid krever et oppgjør i spørsmålet om makt i kirke og misjonsorganisasjoner. For den kristne menighet som er kalt til sårbarhet og til å følge en korsfestet Mester, innebærer det også et kall til å være en stemme for de marginaliserte og undertrykte i våre samfunn. Dette er også en del av paradigmeskiftet.

Men forholdet til makt gjelder også økonomi i forholdet mellom kirker og misjonsorganisasjoner i det rike nord og fattige sør. Det siste er et problem som en først i senere tid har begynt å gå i dybden i, og det vil kreve ydmykhet og kreativitet å utvikle en forvaltning som bedre gjenspeiler den enhet vi lengter etter i det verdensvide kristne fellesskap.

Misjon og kristen enhet

Edinburgh 2010 samlet ledere fra ortodokse, katolske og protestantiske, evangelikale og pentekostale kirker, fra innfødte afrikanske kirker og karismatiske bevegelser så vel som adventister. Den forenet også den kirke-økumeniske bevegelse (Kirkenes Verdensråd) og den mer evangelikale allianse-økumenikk (Den internasjonale evangeliske allianse; Lausanne-bevegelsen). Slik fremstod konferansen som et vitnesbyrd om sterkere enhetsbånd og en vilje til å unngå konkurranse og i stedet fremme samarbeid for evangeliets og misjonens skyld. Dette er nok ett element i paradigmeskiftet i misjonsforståelse og misjonal praksis.

aktivt miljøengasjement. I mange menigheter behandles barn primært som passive mottakere av verbal formidling og passive deltakere i voksnes fellesskap og gudstjenestefeiring. Edinburgh-konferansen utfordret oss til å ta barn og unge på alvor som fullverdige deltakere i menighetens liv og virke, også i kirkens liv som misjon. Jeg tenker det er en utfordring til den videre utvikling av trosopplæringen i vår kirke.

Misjonens spiritualitet

Slik nyere missiologi er opptatt av misjonens spiritualitet¹⁰, var dette også et tema i Edinburgh. Det er også et element i paradigmeskiftet: et ønske om å komme bort fra aktivisme til en mer helhetlig forståelse av misjon og kristent liv. Som all kristen spiritualitet, er misjons-spiritualiteten knyttet til Kristi person og Åndens gjerning: årvåkenhet for og innsikt i Åndens gjerning i liv og omgivelser. Med erkebiskop Rowan Williams ord: Kristen misjon er "å oppdage hvor Den hellige ånd arbeider og så gå inn i det."¹¹

I evangeliske bevegelser i Asia og Afrika, blant ortodokse kristne i Øst-Europa, så vel som blant katolske basismenigheter og pinsegrupper i Sør-Amerika, er det utviklet former for et åndelig liv i fellesskap med et misjonalt perspektiv. Disse erfaringer understreker at det aldri kan utvikles én foreskrevet disiplin for en misjonal spiritualitet. Den må alltid være forankret og utfolde seg i den lokale kontekst.

Samtidig er disse erfaringer eksempler på en bevegelse tilbake til de klassiske disipliner i kristen spiritualitet: daglig lesning av Guds Ord, meditasjon og bønn er stadig kilde til vitalitet i misjonen. Men kristen spiritualitet handler ikke om noe som skjer i enerom, men i fellesskap: forankret i felles gudstjenesteliv og båret oppe av menighetens bønn. I dag er det også på gang en fornyelse av "åndelig veiledning": to personer som vandrer sammen, samtaler med hverandre for Guds ansikt og søker hans vilje og retning for sine liv.

I den klassiske tradisjon er meditasjon og kontemplasjon forbundet med handling, og misjons-spiritualiteten tar også opp dette element: "Kontemplasjon uten handling er en flukt fra den virkelighet vi lever i; handling uten kontemplasjon er aktivisme uten transcendent mening. Sann spiritualitet fordrer misjonal kontemplasjon og kontemplativ misjon."¹² Dette krever samtidig en spiritualitet som forankres og formes i den lokale kontekst. I Afrika innebærer det å forholde seg til utfordringene fra HIV og Aids og til regionale konflikter med basis i evangeliet, andre steder engasjement for miljø og skaperverk.

Også i dette henseende tenker jeg vi i våre menigheter har noe å lære av det paradigmeskifte som er på gang, og av erfaringer hos kristne søsken andre steder på kloden: et kristent liv som er forankret i gudstjenestefeiring og felles bønn, og som samtidig formes og får utfolde seg i vår konkrete kontekst. Det handler hele tiden om årvåkenhet for at

¹⁰ Jfr. bl.a. K.Kim, *Joining in with the Spirit. Connecting World Church and Local Mission*, London: Epworth 2009, ss. 253ff; S. Hope, *Mission-shaped Spirituality, The Transforming Power of Mission*, London: Church Publishing House 2006.

¹¹ På forsiden til Fresh Expressions website, September 2006: www.freshexpressions.org.uk

¹² R.Padilla, *Spirituality in the Life and the Mission of the Church*, 2009, på: www.Edinburgh2010.org.

Sammendrag fra arbeidet med Skaperverk og bærekraft (august 2010)

Media

Prosjektet har det siste halvåret vært synlig i media gjennom flere leserinnlegg, artikkeloppslag og pressemeldinger.

26.02 VL – Vi tåler klimakuren nå! Leserinnlegg
 15.01 Putsj – Intervju, Natur og Ungdoms medlemsblad/nettside
 25.05 VL – Kommentar til KR/MKR's høringsuttalelse til Klimakur 2020
 24.05 Aftenposten - Kommentar til KR/MKR's høringsuttalelse til Klimakur 2020
 31.05 DA – Kirkelig nei til tjæresand. Pressemelding
 31.05 PA.no – Tjæresand. Intervju med JP
 05.07 VOL – Intervju om oljekonferanse

Et leserinnlegg om oljeboringssaken ble sendt ut, men ikke trykket. Det vil bli omskrevet og sendt ut igjen etter sommeren når saken kommer opp på nytt.

Høring

Høringssvar på Klimakur 2020 ble signert av KR og MKR, svaret ble også plukket opp av media. Høringssvar om forvaltningen av Barentshavet er påbegynt og vil bli levert innen fristen i september.

Nettverksarbeid

Ressursgrupper

Det ble arrangert nettmøte med ressursgruppene i februar hvor alle ressursgruppene var representert. Det er jevnlig kontakt med ressursgruppene, og aktiviteter planlegges i samarbeid med disse.

ForUM

Rådgivere fra KR og KN deltar aktivt i klimagruppen i ForUM.

Deltakelse på seminar/konferanser/fagdager

Rådgivere fra alle partene deltar jevnlig på seminar arrangert av bl.a. miljøvernorganisasjoner for faglig oppdatering og nettverksarbeid. Seminarer/fagdager rådgiver har valgt å delta på er:

- Klimaseminarer i regi av Naturvernforbundet og Regnskogsfondet
- Klimaseminarer i regi av Cicero
- Urfolks/vannrettighetsseminar i regi av FIVAS
- Diakonirådgivernes fagdager
- Knif seminar
- ECEN møtet i Praha
- Åpning av FN's biomangfoldsår (egen artikkel i Kirkeaktuelt)

Nettside/nyhetsbrev

Siden nyttår er det sendt ut to nyhetsbrev fra Skaperverk og bærekraftprosjektet. Det er også sendt ut brev til alle grønne menigheter. Vi har oppdatert nyhetene på nettsiden hver til annenhver uke. Målet er å ha en nyhetssak hver uke.

Et mål for nettsidene og nyhetsbrevet dette halvåret var å strømlinjeforme arbeidet og få på plass en klar arbeidsdeling mellom KR, NKR og resten av arbeidsgruppen. Dette er nå på plass. Kristine i NKR skriver et notat om ansvarsfordelingen som vil bli presentert for styringsgruppen.

Skaperverkets dag: Idé-katalog med gudstjenesteforslag, aksjonsideer og informasjon ble sendt ut mai 2010

Utadrettet arbeid/foredrag

Fra KR har vi holdt flere foredrag og stått på stand med informasjon om grønne menigheter og Skaperverk og bærekraft prosjektet. Vi opplever at folk er meget interessert og engasjert i grønne menigheter og miljøarbeid.

- Fredagsforum i Asker menighet
- Felles planleggingsdag om "Grønn menighet", Ski kirkelige fellestråd
- Tunsberg stiftsdag
- Ungdommens kirkemøte (innspill til sak om etisk forvaltning av penger og skog)
- Changemakers årssamling
- Deltakelse på Korsvei-Forum på Soltun folkehøgskole
- Prostiforum Hamar og Ringsaker prosti (januar)
- Temakveld i Tingnes menighet, Fagernes (mars)
- Lørdagsseminar på Valdres folkehøgskule (mars)

Internt er det utarbeidet infonotater om klima og oljeboring. Oljeboringssaken ble også tatt opp som orienteringssak på bispemøtet i juni.

Grønne menigheter

En ny versjon av grønn menighetsplakaten ble ferdigstilt og sendt ut på nyåret. Det har vært jobbet mye med å oppdatere grønn menighetssidene på nett og å utarbeide prosedyrer for nye grønne menigheter. Arbeidet med å følge opp grønne menigheter er påbegynt.

ARC

Arbeidet med grønne pilegrimsbyer er kommet et godt stykke på vei. Det er knyttet kontakter med Framtidens byer i Trondheim og med pilegrimsgården. Linn Marie deltok også på styringskomite møte i Bath for å bidra til videre utforming av nettverksarbeidet. Arbeidet følges opp med møte med Framtidens byer og Pilegrimsgården til høsten for å kartlegge veien videre for Trondheim.

Ny profil

Prosjektet har ikke hatt en egen visuell profil. Løwehjerte design ble bedt om å utarbeide forslag til profil basert på den eksisterende logoen fra "Forbruk og rettferd". Forslagene har vært på flere runder i arbeidsgruppen, ferdig forslag vil bli presentert for styringsgruppen.

Administrativt/søknader

Rådgivere i KR har brukt mye tid på rapport og søknadskrivning til MD og OVF. KR ble innvilget midler fra Klimaløftet hvor deler av tilskuddet er videreformidlet til regionene.

Notat per 17.aug 2010

Ansvarsfordeling nettsider www.gronnkirke.no

Bakgrunn:

Nettsidene www.gronnkirke.no ble lansert i desember 2009 og er en del av prosjektet *Skaperverk og bærekraft*. Nettsidene skal være et felleskirkelig ressurssted med fokus på miljø- og klimaspørsmål.

Nettsidene ble opprettet med utgangspunkt i www.kirken.no/miljo og hentet design og mesteparten av innholdet derfra. www.kirken.no/miljo ble i slutten av 1990-årene opprettet av det økumeniske "kirkelig nettverk for miljø, forbruk og rettferd". Av praktiske grunner ble sidene administrert av Den norske kirke og lå under deres websider www.kirken.no.

De saksansvarlige i Kirkerådets sekretariat ønsker fortsatt å engasjere seg i utvikling av de felles økumeniske nettsider, men mener at det er formålstjenlig at vi også etablerer egne nettsider under www.kirken.no/miljo, hvor vi presenterer stoff som er entydig knyttet til Dnk's struktur og prosesser. Disse sidene skal både svare på hva Dnk's arbeid er, med klare linker til de økumeniske sidene www.gronnkirke.no hvor alt stoff av felles interesse plasseres. Grunnlaget for å videreføre nettsiden www.kirken.no/miljo er for å unngå at [gronnkirke.no](http://www.gronnkirke.no) blir for preget av Dnk, men i stedet har en klar økumenisk profil.

Redaktøransvar og redaksjon:

Nettsidene www.gronnkirke.no er en del av prosjektet *Skaperverk og bærekraft: felles kirkelig tiår for endring i kirke og samfunn*. Ansvarlig redaktør er generalsekretær i Norges Kristne Råd.

Prosjektleder i Global Info i Norges Kristne Råd koordinerer den daglige driften av sidene. Det nedsettes en redaksjon med medlemmer fra forskjellige kirkesamfunn inkludert Den norske kirke (miljørådgiver). Koordinator for *Skaperverk og bærekraft* tilknyttes redaksjonen.

Redaksjonen skal gi innspill og stoff til nettsidenes innhold og utforming, og vil også i større og mindre grad bidra i den operative driften av sidene.

Innhold:

Noen hovedtrekk i nettsidenes funksjon/innhold:

- **Skaperverk og bærekraft:** Sidene fungerer som nettsider for samarbeidsprosjektet *Skaperverk og bærekraft*, og skal være plattform for å videreutvikle det kirkelige nettverket og samarbeid på dette feltet. Koordinator for prosjektet sørger for at aktuelle saker, ressurser og kontaktinfo fra prosjektet legges ut på sidene.
- **Grønne menigheter:** Nettsidene er hovedinformasjonskanal om og for grønne menigheter. Informasjon og oppdateringer om dette følges særlig opp av miljørådgiver i Den norske kirke.
- **Nettverk:** Nettsidene skal ha saker og ressurser fra forskjellige deler av det norske kirkelandskapet, fra det internasjonale kirkenettverket, og fra de regionale ressursgruppene eller andre lokale grupper med fokus på kirke og miljø. Prosjektleder i Global Info i Norges Kristne Råd følger særlig opp dette sammen med øvrig redaksjon.
- **Nyhetsbrev:** Det sendes nyhetsbrev fra nettsidene 4-6 ganger i året.

Oppdateringer og trafikk:

Det tas sikte på ukentlige oppdateringer (nyhetssak eller lignende).

Sidene har i dag xxx besøkende per måned. Det tas sikte på et besøkstall på xxx per måned.

Nyhetsbrevet sendes per i dag til ca. 500 abonnenter (inkludert kontaktpersoner for grønne menigheter). Det tas sikte på å øke antallet abonnenter til 1000 i løpet av 2010, og til 2000 i løpet av 2011/12.

Økonomi:

Utgifter til drift av sidene, møter for redaksjon, osv. dekkes over budsjettene til

- Skaperverk og bærekraft, og
- Global Info i Norges Kristne Råd

Fordeling av utgifter diskuteres nærmere for 2011.